

Beschouwingen van Bastiaan Baan

Bij Lucas 8, 1-18

De gelijkenis van de zaaier is misschien wel de meest herkenbare, meest vertrouwde van alle gelijkenissen uit het Nieuwe Testament. Iedere stap van de zaaier kun je op de voet volgen; de weg van het zaad naar de dood en naar het leven. In niet mis te verstane woorden laat Christus aan zijn leerlingen en aan ons horen, wie met deze gelijkenis bedoeld zijn. Alles komt aan het licht.

En toch: nadat ik jarenlang dacht dat ik alles begrepen had - nu pas realiseer ik mij waar de goede aarde vandaan komt. Hoe bereid ik de bodem van mijn innerlijk leven, zodat ik Zijn woord kan ontvangen en vrucht laten dragen?

Eigenlijk weet ieder mens wat er met de bodem moet gebeuren, wil het zaad in goede aarde vallen.

Dag Hammarskjöld beschreef deze bodem in zijn dagboek met de woorden: "Open, stille, vochtige teeltaarde blijven, in de vruchtbare duisternis waarin de regen valt en het graan rijpt - hoevelen er ook zijn die in het droge daglicht over de velden trekken, alles vertrappend in wervelend stof."

Maar Dag Hammarskjöld beschrijft niet wat er eerst moet gebeuren. Voordat het zover is moet de bodem geploegd worden, omgewoeld, opengebroken, om als een moederschoot het zaad in zich op te nemen. Zonder de ploegschaar gaat het niet.

Zo gaat het immers ook op de bodem van onze ziel. Pas wanneer die is omgeploegd wordt de ziel ontvankelijk. De ploeg: dat is het lot, het noodlot, de pijn, de ziekte, de dood.

Maar is het niet dezelfde landbouwer, die de hand aan de ploeg slaat en het zaad zaait?

Is Hij, die nieuw leven in de dood zaait, niet dezelfde, die ons openbreekt?

Zo zal het altijd zijn

Het eeuwenoud gebruik:

Het ploegen en het zaaien.

Het zal wel nooit verjaren.

Hoe kan zaad anders kiemen

dan in geploegde aarde

die als een moeder

onder weeën

kinderen moet baren?

En wij?

Zo zal het altijd zijn:

Gebroken door het lot

om als een zwarte akker

nieuw leven te bewaren

door de ploegschaar

van de pijn.

**‘Spreek slechts een woord en mijn knecht zal genezen.’
(Mattheüs 8: 8)**

De kunst van het langdurig ziek zijn en van het langzaam genezen behoort tot de moeilijkste opgaven van het leven. Vooral dat eerste: langdurig ziek zijn is een zaak van levenskunst. Je moet immers ‘patiënt’ worden. Dat woord betekent: geduldig worden, niet alleen met de ziekte, maar ook met jezelf. Iedere vorm van onrust en ongeduld verstoort het proces van genezing.

Je moet zó ziek en zó vol vertrouwen zijn, dat de heelmeester ongehinderd zijn werk kan doen.

Soms is dat de arts, die de juiste middelen en mensenkennis heeft. Soms is dat ook, of juist, het zelf-genezend vermogen van de patiënt.

Maar in alle gevallen is het de Heiland, die uiteindelijk heelt. Daarom zegt Hij: ‘Los van mij hebt gij geen kracht om iets te doen.’ (Johannes 15: 5) Als er iets is, wat geduldig ziek zijn en genezing bewerkstelligt, dan is het wel: vertrouwen in de zichtbare en onzichtbare helpers op de weg naar herstel.

Want net zo raadselachtig en onvoorspelbaar als de oorzaak en het verloop van een ziekte kunnen zijn, is de genezing, die vroeg of laat plaatsvindt - zelfs al is dat de dood, die ons uiteindelijk gezond maakt. Daarom noemden de eerste christenen de sterfdag: dies natalis, dat betekent: geboortedag. Voor de geestelijke wereld worden we geboren als we sterven.

Als geen ander heeft de hoofdman bij de genezing van zijn knecht onvoorwaardelijk vertrouwen in de heelmeester:

“Heer, ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak komt, maar

spreek slechts een woord en mijn knecht zal genezen.' In het religieuze leven heet dat: geloof.

Christus, de Heiland, wil ons helen - zelfs van de ziekte waarmee we allemaal levenslang behept zijn: de zonde-krankheid. In ziekte, zwakheid, uitputting en in de dood wil Hij de last samen met ons dragen, als we ons aan hem toevertrouwen.

'Want Hij heeft onze kwalen op zich genomen en heeft onze ziekten gedragen.'

Bastiaan Baan 01-02-2026

Kerstmis vieren

Het beeld van de geboorte in een stal is van oudsher een beeld van armoede en uitsluiting. Er was immers geen plaats in de herberg.

Het kind in de kribbe is vanouds een beeld van nog grotere armoede. Er was immers geen bed, geen wieg – alleen een trog voor de dieren.

Enerzijds is dit archaïsche beeld in de loop van eeuwen overwoekerd door romantische taferelen: een kerststal vol bezoekers – niet alleen herders en koningen, maar ook burgers, kooplieden en vreemdelingen, die van heinde en ver komen om hun geschenken te offeren, zodat het kind en zijn ouders aan niets gebrek hebben.

Anderzijds is het, wanneer je dit beeld ontdoet van alle overbodige versierselen, een aanklacht tegen alle vormen van armoede en gebrek.

Achter ons altaar staat in deze dagen van het jaar een lege kribbe. (*) Voor sommige mensen is dat een bevreemdend beeld. Of is misschien in de lege kribbe – ontgaan van alles

wat daaromheen gebeurde – de essentie van Kerstmis vertolkt?

Wat is het beeld van de kribbe anders dan een beeld van ons arme, lege hart? Zo klinkt het immers in het vers van Angelus Silesius:

‘Al was Christus duizendmaal in Bethlehem geboren
En niet in jou, dan was je eeuwig toch verloren.’

Misschien is dat wel de eigenlijke kunst van Kerstmis vieren: midden in onze overvolle wereld, die bezet is met angst, twijfels, zorgen en boosheid, ons hart te ontdoen van alle angst, twijfels, zorgen en boosheid. Plaats maken in de lege kribbe van ons hart, zodat Hij erin kan wonen.

Deze overgave is de offergave, die wij kunnen schenken aan het koor van alle engelrijken, om in te stemmen met hun offerzang.

(*) Aanwijzing van Rudolf Steiner voor de Kersttijd:

‘Wenn eine Krippe aufgestellt wird, gehört sie unter das Christusbild, unmittelbar hinter dem Altar.’

Toespraak Rafaëlkerk Zeist 31 december 2025
‘WIE ANGST HEEFT VOOR DE TOEKOMST, HEEFT DE TOEKOMST AL HALF VERLOREN.’

Vanaf het vroegste Christendom was hoop een houvast, dat uitzicht op de toekomst bood, in alle stormen van het leven. Het symbool van de hoop, het anker, vinden we in de oudste inscripties en tekeningen van de catacomben in Rome. Ook al was je niet meer zeker van je leven, al werd je vervolgd, gemarteld en gedood; de hoop op een nieuw bestaan was als een anker, dat je voor je uit wierp en dat je een bestaans-zekerheid gaf, die je door niets en niemand ontnomen kon worden.

Wij kennen het gezegde: zolang er leven is, is er hoop. De eerste Christenen zouden zo iets nooit gezegd hebben, want voor hen was er meer hoop op de dood dan op het leven. Een van de vroege martelaren, Felicitas, zei tegen haar beulen: “Nu lijd ik, maar als ik voor de wilde dieren geworpen wordt, zal een ander voor mij lijden, omdat ik voor Hem lijd”.

Zo vanzelfsprekend als de hoop voor de eerste volgelingen van Christus was, zo twijfelachtig is deze eigenschap voor mensen van onze tijd. Waar haal je de hoop vandaan in een wereld, waar aan alles getwijfeld wordt? Om het beeld van het anker te gebruiken: wij hebben geen grond meer onder de voeten. Als wij ons anker uitwerpen is er geen bodem die houvast geeft. We varen op ons scheepje in een eindeloze zee, boven een grondeloze diepte, door een donkere nacht. Hoeveel tijdgenoten zijn niet stuurloos, doelloos overgeleverd aan de golven, een speelbal van het lot en het noodlot?

De terugblik op het afgelopen jaar laat een schrikbarend aantal oorlogen en conflicten zien. Wereldwijd zijn vijfenveertig landen bij oorlogen betrokken of in oorlog verwickeld. De gevolgen daarvan zijn overal merkbaar, ook in ons land. Volgens de Verenigde Naties zijn de hedendaagse conflicten “ernstiger en nog meer diepgeworteld dan op enig ander moment in de recente geschiedenis”. Om nog maar te zwijgen van alle andere dreigingen en gevaren, die ons collectief belagen; klimaatrampen, misoogsten, vervuiling, desinformatie, haatcampagnes, spionage...De lijst kan moeiteloos uitgebreid worden.

Is het in zo’n wereld mogelijk om hoop op de toekomst te hebben? Wanneer de leugen regeert, dreigt ook angst voor de toekomst te regeren. Echter: wie angst heeft voor de toekomst, heeft de toekomst al half verloren. Dat dreigt voor veel tijd-genoten in wanhopige omstandigheden werkelijkheid te worden. Hoe kun je nu uit wanhopige omstandigheden hoop putten?

Kortgeleden verscheen een boek met de merkwaardige titel ‘Hoopvol pessimisme’, geschreven door de filosofe Mara van der Lugt. (*) Een grotere tegenstelling dan deze titel kun je je nauwelijks voorstellen: je bent òf optimist òf pessimist, je bent òf hoopvol òf wanhopig, maar hoe kun je nu een hoopvolle pessimist zijn? De schrijfster, die grondig studie heeft gemaakt van alle gevaren die ons tegenwoordig bedreigen, laat er geen misverstand over bestaan, dat er redenen genoeg zijn om pessimistisch te worden over de toestand en de toekomst van onze wereld.

Het is soms om wanhopig te worden – maar ook de moed der wanhoop kan helpen om uit een onmogelijke situatie te komen.

Pessimisme – zo betoogt Mara van der Lugt – kàn van waarde zijn – niet als een deugd op zichzelf, maar als een manier om oude deugden van nieuwe betekenis te voorzien in een veranderende wereld:

- De werkelijkheid onder ogen te zien, zoals die is, vergt moed. In dit stadium is het noodzakelijk om alle illusies achter je te laten.
- Ons van deze ontvullende werkelijkheid niet afkeren, vergt volharding.
- En toch weigeren dat het daar eindigt: dat is pas werkelijke hoop.

Eén van de eersten die het principe van hoopvol pessimisme vertolkten en dit principe in de praktijk brachten was de Tsjechische dissident Vaclav Havel. Tijdens zijn gevangenschap schreef hij zijn beroemd geworden essay: 'Poging om in de waarheid te leven.' Alleen al het woord in de titel: 'poging' is een weldadige relativering. Daarmee geeft Havel aan: de waarheid kun je niet in pacht hebben. Je kunt hoogstens een poging doen om in de waarheid te leven.

Nadat hij zelf tijdens zijn eenzame opsluiting op de bodem van de put terecht gekomen is schrijft Havel: 'Er zijn tijden dat wij moeten wegzinken in de allerdiepste ellende om de waarheid te begrijpen, zoals wij ook naar de bodem van een put moeten afdalen om bij klaarlichte dag de sterren te zien.' Het is dit jaar veertig jaar geleden dat Havel deze woorden schreef in uiterlijke omstandigheden die wij ons moeilijk

kunnen voorstellen, maar zijn concept van hoopvol pessimisme lijkt wel voor onze tijd te zijn geschreven, wanneer hij betoogt: 'Hoop is niet hetzelfde als optimisme. Het is niet de overtuiging dat alles goed zal aflopen, maar de zekerheid dat iets zin heeft, ongeacht hoe het afloopt.'

Kortom: in onze aan alle kanten bedreigde wereld hebben we een andere vorm van hoop nodig om staande te blijven, dan de eerste Christenen, die de blik op oneindig gericht hadden en die met onwankelbaar vertrouwen de toekomst, de dood tegemoet gingen,

Hun hoop was verankerd in de dood – niet in het leven. In de dood herkenden zij de dood-overwinnaar. In dit verband kun je denken aan de paradoxe uitdrukking, die in het invoegsel van de mensenwijdingsdienst voor een gestorvene gebruikt wordt, wanneer gesproken wordt over 'het dood-loze leven.'

Voor ons, onze tijdgenoten en lotgenoten, is de toekomst duister als de nacht. Het is alsof we ronddobberen midden in een diepe stormachtige zee.

Geen bodem om ons anker uit te werpen. Voortdurend hebben we al onze stuurmanskunst nodig om ons schip drijvend te houden, laat staan op koers te houden.

De veilige haven van onze herkomst hebben we allang verlaten. Het doel van onze reis lijkt oneindig ver weg - zo ver dat we onze bestemming uit het oog dreigen te verliezen.

Hoe wordt onze verre bestemming uitgedrukt in het Credo? 'Zij mogen hopen op de overwinning van de zonde-krankheid, op het voortbestaan van het mensenwezen en op een behouden van hun voor de eeuwigheid bestemde leven.' Deze

oneindig verre toekomst (-wanneer zullen we ooit onze zonde-krankheid overwonnen hebben?) wordt ons niet in de schoot geworpen. Hij is bestemd voor 'gemeenschappen, waarvan de leden de Christus in zich voelen.....'

De toekomst is niet weggelegd voor solisten die leven volgens het principe: "ieder voor zich, God voor ons allen", maar voor enkelingen, die zich uit vrije wil aaneensluiten tot gemeenschappen, tot 'één kerk', zoals het Credo het uitdrukt. Dat is de ene onzichtbare kerk, die allen in zich verenigt, 'die de heilbrengende macht van de Christus ervaren.'

Niet voor niets is eeuwenlang, naast de symboliek van het anker voor de hoop, de beeldentaal van het schip gebruikt voor de kerk.

Alleen is deze beeldentaal vermaterialiseerd, zoals ook het oorspronkelijke beeld van de ene kerk - (de ecclesia) - verstard is tot dogma's. Het Griekse woord ecclesia betekende oorspronkelijk de onzichtbare kerk, die in zijn 'schip' allen die Hem ervaren, allen die Hem zoeken, allen die Hem volgen, vereent. We zitten, alledaags uitgedrukt, met elkaar in het schuitje. Dat is de meest hoopvolle gedachte voor de toekomst: Wij varen samen.

Lang geleden, toen de stormachtige zee nog niet in zicht was, schreef ik voor een groep lotgenoten het onderstaande gedicht, dat mij – ondanks alles – hoop voor de toekomst geeft:

We varen samen op één schip,
Zo reizen wij naar zee.
Wij varen samen met één licht:

Een ster gaat met ons mee.
Duisternis komt ons tegemoet
Maar niemand gaat alleen.
Wij zullen strijden als het moet
Verloren gaat er geen.
Geen kent het water dat ons wacht
De zee zal ons omvamen
Het lot is donker als de nacht
Maar wij, wij blijven samen.

Bastiaan Baan

(*) 'Hoopvol pessimisme' - Mara van der Lugt, 2025
Oorspronkelijke titel: 'Hopeful Pessimism', Princeton
University Press 2025.

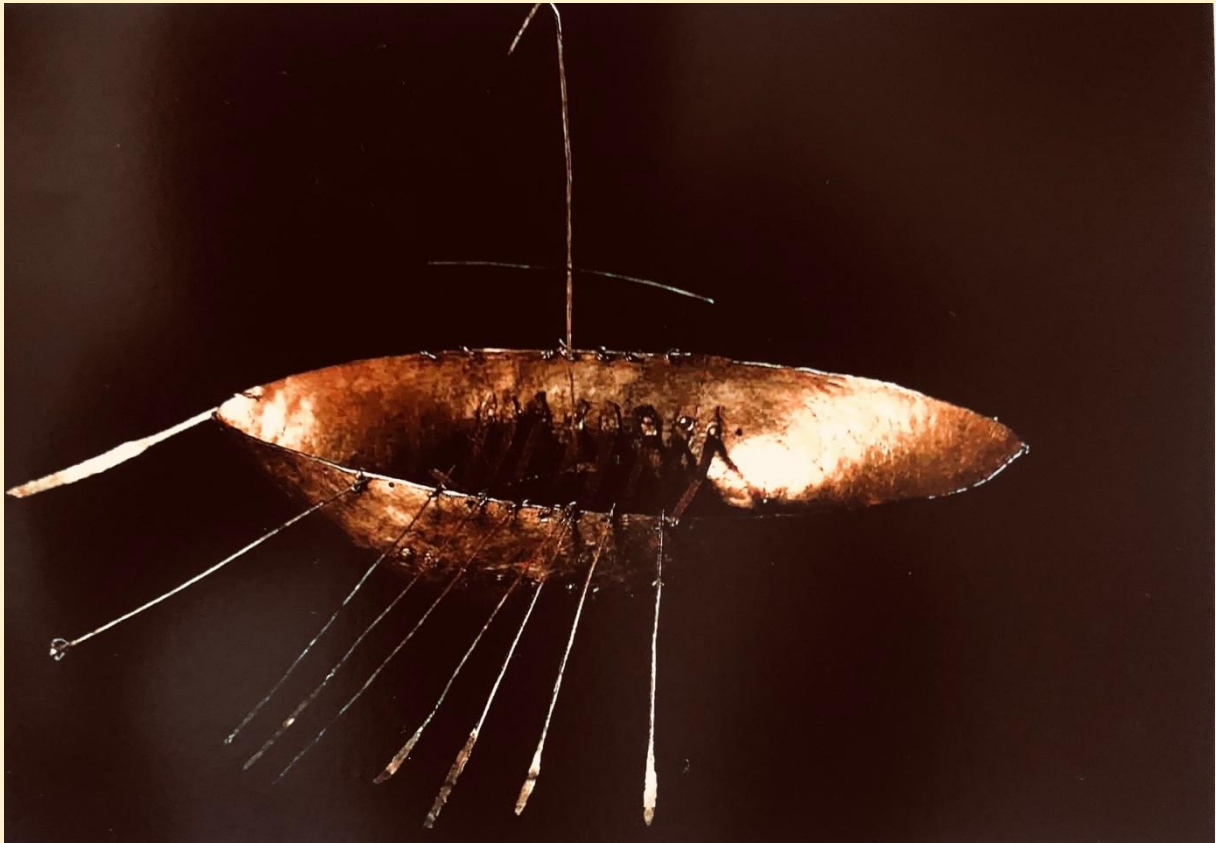

Foto: Gouden boot, Broighter, Co. Derry, eerste eeuw voor Christus.

Bastiaan Baan 31 december 2025

Kerstmis - Waarvoor? Voor wie?

Wat is er niet allemaal voor nodig om een kind ter wereld te brengen en groot te brengen in onze vijandige wereld? Nog veel meer is daarvoor nodig dan vroeger, toen kinderen vanzelfsprekend ingebed waren in families en tradities. Al heel vroeg richten duistere krachten in onze verduisterde wereld hun pijlen op het jonge kind en willen zich meester maken van hun onschuldige krachten. Kinderen staan tegenwoordig niet alleen vaak in de kou, maar worden soms ook voor het leven geschonden. Nergens is de tragiek van het geschonden kind schrijnender uitgedrukt dan in de woorden van de dichteres Ida Gerhardt:

Bekentenis

Ik kan langs vlakke velden gaan,
ik kan op hoge bergen staan, -
ik kan geen ogenblik vergeten
wat kinderen is aangedaan.

Niets is zo mens-onterend als het verstoren van de wording van hulpeloze, schuldeloze kinderen. En nergens is het oordeel van Christus onherroepelijker dan over deze dader: 'Het ware hem beter, dat een molensteen om zijn hals gehangen werd en dat hij verzonken werd in de diepte van de zee.' (Mattheüs 18:6)

Niet alleen onze kwetsbare kinderen, maar ook het kind Jezus staat in onze wereld in de kou. Een wereld waarin we dreigen te vergeten waarvoor en voor wie we het Kerstfeest vieren. In onze feestroes dreigen we te verliezen waar het om gaat: het kind in ons, het kind in de ander, het kind dat al onze aandacht en liefde nodig heeft om tot wasdom te komen. Dat is de smeekbede van Hem, die ons met Kerstmis nadert: Help mij om tot verschijning te komen als het in eeuwigheid geboren kind.

Bastiaan Baan 25 december 2025

Schemering in Advent

Tussen dag en nacht, nacht en dag, is er een overgang van korte duur, die ontstaat en weer vergaat. Nog maar net gloeit de hemel met betoverende kleuren en het volgende ogenblik dooft het kleurenspeel, of juist andersom: Zonsondergang - zonsopgang. Avondschemering - ochtendschemering.

Het woord 'schemer-toestand' is geen passende uitdrukking hiervoor, want het kenmerkende van deze schemering is juist de voortdurende verandering van licht en duister.

Wanneer de zon laag aan de hemel staat, zoals in deze tijd van het jaar, breidt de schemering zich uit. Soms, met heldere hemel, verschijnen lange tijd rondom aan de horizon de tere, wisselende kleuren van de overgang tussen licht en donker. Dit verschijnsel wordt in de weerkunde de schemeringsboog genoemd. Niet alleen op de plek waar de zon laag staat, maar overal aan de horizon verschijnen de kleuren. Dat is wat ons epistel noemt: 'de kleurenboog, die de hemel omspant.' Dat is méér dan een poëtische uitdrukking: het is zichtbare werkelijkheid. De schemering weeft een kleurenkleed rondom ons, een kleed dat licht en duister, zichtbare en onzichtbare wereld met elkaar verweeft. Ook al is de hemel dagenlang met wolken bedekt, ook al zijn de dagen grijs en de nachten donker: aan de hemel boven de wolken staat tussen nacht en dag, tussen dag en nacht de kleurenboog.

'Uit schemering wordt verwachting...' Deze woorden laten horen, dat ook boven een bedekte hemel een zonsopgang op komst is. Niet alleen viëren we na midwinter de terugkeer van het zonlicht, maar bovenal de komst van Christus, zijn Advent.

Dat is zijn zonsopgang, ieder jaar opnieuw:

Dat Hij zijn licht laat stralen over onze zieke, verminkte aarde;

Dat Hij zijn liefde laat schijnen over onze strijdende, lijdende mensheid.

‘Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.’ (Apocalyps 21:1)

Hoe ouder we worden, des te kleiner worden we - niet alleen letterlijk, maar meestal ook figuurlijk. Gewoonlijk gaan mensen bij het oud worden gebogen door het leven. Maar het is een bekend verschijnsel dat met het klimmen van de jaren ook de jeugdige overmoed en trots allengs verdwijnen. Misschien is dat wel één van de redenen waarom mensen tegenwoordig zo oud moeten worden: we beseffen hoe klein we zijn en we worden bescheiden - eindelijk....

Net zo bekend is het verschijnsel, dat oude mensen - meer dan ooit tevoren in hun leven - religieus worden. Goethe heeft dit eens met de volgende woorden uitgedrukt:

In de jeugd: idealist.

Als volwassene: realist.

Als grijsaard: mysticus.

Ook dat is een kenmerk van het oud worden: onze handen komen tot rust. We keren naar binnen en vouwen onze handen in gebed. En in de stilte van onze kleine binnenwereld begint een grote wereld te klinken. We hoeven daarmee niet te wachten tot we oud en krom zijn geworden. Ieder moment in ons leven geeft ons gelegenheid om te leren, onze handen te vouwen in gebed. In dit gebaar is de kiem van een toekomstige schepping verborgen, zoals in de knop van een plant de bloem al verborgen is.

Deze toekomstige schepping, het Nieuwe Jeruzalem, wordt

ons niet alleen geschonken als een nieuwe hemel die op ons neerdaalt, maar ook als een nieuwe aarde, waar wij zelf aan meegewerkt hebben.

Met onze helpende, helende, biddende handen bouwen we in stilte mee aan een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Bastiaan Baan 23 november 2025

‘Gij hebt de naam dat gij leeft, maar gij zijt een dode.’ (Apocalyps 3:1)

Wanneer je iets of iemand werkelijk wilt begrijpen, moet je bereid zijn om de rollen om te draaien. Gewoonlijk kijken we ergens naar vanuit ons eigen standpunt, onze eigen mening. Die hebben we te danken aan onze gesloten persoonlijkheid, die een afstandelijke toeschouwer van de wereld is geworden: ‘Ik denk... Ik meen... Ik vind...’

Maar met alles wat wij er van vinden, verliezen we tegelijkertijd de verbinding met de wereld, die zich aan ons voordoet.

Iemand drukte de noodzakelijke omkering van de rollen eens uit met de woorden: ‘Wanneer de mensen niet zoveel zouden vinden, zouden ze veel meer VINDEN.’

Stel je eens voor dat de rollen omgedraaid zijn. Wij zijn min of meer blind voor de werkelijkheid. Niet ik zie de wereld, maar de wereld ziet mij. Niet ik ken de geestelijke wereld, maar de geestelijke wereld kent mij - beter dan ik mijzelf ken.

Christus ziet mij. Ik kan mij niet voor hem verbergen. Hij kent mij in hart en nieren.

Wat ziet Hij, wanneer Hij naar mij kijkt?

‘Gij hebt de naam dat gij leeft, maar gij zijt een dode.’

Dat is de deprimerende werkelijkheid van een geestelijke wereld, die ons ziet en doorziet. Wij doen alsof we midden in het leven staan, maar voor het aangezicht van God zijn wij ‘levende doden.’

Wanneer je met de mensenwijdingsdienst gaat leven, kun je op den duur geen afstandelijke toeschouwer meer blijven. De rollen worden omgedraaid: wij tasten als blinden onze weg naar de geestelijke wereld. Maar Christus: Hij ziet ons, met al onze afdwalingen, verloocheningen, zwakheden. En desondanks - of misschien wel juist omdat Hij ons ziet en kent - geeft Hij zichzelf aan ieder van ons.

Al ben ik blind, al ben ik als een dode:

Hij geeft om mij.

Hij geeft zichzelf aan mij.

Neem mij, daar Gij Uzelf aan mij gegeven hebt.

Bastiaan Baan 9 november 2025

Staat dan, uw lendenen omgord met waarheid...’ (Brief aan de Efeziërs 6:14)

Wanneer in onze taal woorden tekort schieten om iets uit te drukken, gebruiken we gebaren om onze woorden kracht bij te zetten. Soms zegt zo’n gebaar meer dan alle woorden.

Van alle gebaren die we kennen is de wenk misschien wel het meest vrijlatend. Iedereen kan ermee doen wat hij wil. Je kunt een wenk volgen of hem laten voor wat hij is.

Onze tijdgeest, de aartsengel Michaël, wenkt ons. Hij doet niet meer en niet minder dan dit sprekende, zwijgende

gebaar maken. Als hij meer zou doen dan dat, zou hij ons waarschijnlijk overweldigen. 'Iedere engel is verschrikkelijk', schrijft de dichter Rilke. Als hij minder dan een wenk zou geven, zou zelfs de goede verstaander hem vermoedelijk niet herkennen.

Wanneer je probeert, je een voorstelling te maken van deze zwijgzame, wenkende aartsengel, herken je in de mensenwijdingsdienst in deze tijd van het jaar nog een ander sprekend gebaar. Zo simpel als het klinkt: Michael staat. Deze uitdrukking klinkt tot vijf keer toe in het epistel en invoegsel van de Michaëltijd: 'Hij die stond... Hij die staat...'

Tussen vechten en vluchten, tussen offensief en defensief, heeft hij een plaats ingenomen waar hij staande blijft - wat er ook gebeurt.

Dat is ook wat de apostel Paulus ons wil zeggen, wanneer hij ons oproept - niet om te strijden, maar 'om stand te houden tegen de doelbewuste aanvallen van de duivel.' Niet om voorwaarts te stormen of terug te deinzen, maar om te staan, 'uw lendenen omgord met waarheid, bekleed met het borstpantser van gerechtigheid, de voeten geschoeid met de bereidwilligheid het evangelie van de vrede uit te dragen...'

Bastiaan Baan 26 oktober 2025

Preek bij het epistel van de Triniteit

Met de dag van de aartsengel Michaël op 29 september komt een wekenlange, stille tijd ten einde. Een tijd zonder hoogtepunten, van schijnbare stilstand tussen de grote jaarfeesten van Johannes en Michaël.

Wie deze tien weken aan het altaar heeft meegemaakt, moet wel doordrongen zijn van het steeds terugkerende gebed tot

de Triniteit. Hoewel dit epistel verdwijnt en in zekere zin wordt overstemd door de bede tot Michaël, klinkt het ook nauwelijks hoorbaar door, zoals de boven- en ondertonen van de muziek. Deze woorden worden op den duur de dragende onderstroom voor al ons religieuze leven. Het is alsof de woorden van dit epistel willen zeggen:

Wat er ook gebeurt:

Ik ben er.

Ik zal er zijn.

Altijd zal Ik er zijn.

Wat je ook overkomt,

In geluk en ongeluk,

In vreugde en verdriet:

Jouw leven is Mijn scheppend leven.

Hoe donker de toekomst ook wordt:

Sterker dan al het duister dat je wil verlammen

Is het licht van de Geest

Dat alles en allen overstraalt.

Dat is de stille, sterke onderstroom van oneindig vertrouwen

van God in de mensen, die ons leven altijd begeleidt,

van de wieg tot het graf,

van het leven tot in de dood,

levenslang,

alle levens lang.

Lucas 17; 11-19

De genezing van de tien melaatsen in het Lucas-evangelie is niet alleen een toonbeeld van goddelijke macht, maar ook van menselijke zwakte. Wat een tragiek, wat een ontgoocheling klinkt er in de vragen die Christus stelt, wanneer maar één van hen terugkeert om te danken:

Zijn niet alle tien gereinigd?

Waar zijn de negen anderen?

Zijn zij niet teruggekeerd om Gods openbaring te prijzen?

Waarom alleen deze vreemdeling? (Lukas 17: 17 - 18)

Op geen van deze vragen krijgt Hij antwoord.

We hoeven ons maar een moment in te leven in deze vragen om iets van het pijnlijke gemis te voelen dat Christus moest ondergaan. Zo almachtig als zijn genezende kracht is, zo machteloos staat Hij tegenover de mensen die hem de rug toekeren en spoorloos verdwijnen.

Zo ging het toen. En nu? Herhaalt zich de geschiedenis - of doen wij het misschien anders dan toen?

Wij lijden aan een collectieve ziekte, die ons heeft vervreemd van onze goddelijke oorsprong. Je kunt daarbij denken aan wat de mensenwijdingsdienst de zondekrankheid noemt. Nog concreter is de uitdrukking, die Rudolf Steiner eens gebruikte om de ziekte van onze tijd te benoemen. Hij noemde die: 'der Aussatz des Materialismus': 'De melaatsheid van het materialisme.' Tegen deze ziekte is geen kruid gewassen. We zijn er allemaal mee besmet. Het enige geneesmiddel is: de genezende arts en zijn lichaam en zijn bloed. En als wij dit sacrament ontvangen, wat is dan ons antwoord? Keren wij terug om hem te danken?

Hij wil zijn maal niet alleen aan ons geven; Hij wil het met ons

delen.

Delen begint met danken.

Dan pas wordt dit maal compleet, als het tot eu-charistie van hem en van ons wordt, dat betekent: dank-zegging. Dan pas kan Hij, net als tot die ene mens, die dankte, zeggen: de kracht van uw geloof heeft u gezond gemaakt.

Bastiaan Baan 14 september 2025

‘Hij ging met hem weg van de menigte, zodat Hij met hem alleen was.’ (Marcus 7: 33)

Het woord ‘eigenwijs’ heeft in de afgelopen decennia een merkwaardige verandering van betekenis ondergaan. Vroeger was iemand die eigenwijs was alleen maar hinderlijk.

Wanneer in een groep besluiten moesten worden genomen was zo iemand al snel een spelbreker, die buitenspel gezet moest worden. Tegenwoordig heeft het woord ‘eigenwijs’ een andere klank en betekenis gekregen. Het wordt zelfs aangemoedigd: doe het op je eigen manier, laat je niet door anderen voorschrijven wat je moet zeggen of doen. We zijn immers allemaal min of meer gesloten persoonlijkheden geworden; ieder met een eigen mening, ieder naar zijn eigen wijs.

Maar deze eigenheid is als een tweesnijdend zwaard: enerzijds maakt hij ons zelfstandig, vrij van alle bindingen. Anderzijds brengt hij ons in een wereld van botsende belangen, meningen en conflicten. Als we niets anders volgen dan onze eigen wijsheid worden onze gesprekken tot een woordenstrijd tussen doven, die ieder in hun eigen gelijk opgesloten zijn.

Om een dove te genezen moest Christus met hem weg van de menigte gaan, naar een stille plek. Daar, alleen met hem samen, kon Hij het wonder van de genezing voltrekken en zijn oren openen.

Ook onze doofheid, onze eigen wijsheid die vervreemd is van goddelijke wijsheid, kan alleen genezen worden wanneer we in de stilte met Hem samen zijn.

Dat is de zin en de betekenis van de mensenwijdingsdienst: in de stilte met Hem samen zijn. Waar ter wereld vindt je nog zo'n plek, waar je een uur lang in volle aandacht de kunst van het luisteren kunt beoefenen? Want de kunst van het gebed is niets anders dan de kunst van het luisteren naar de wil van God. De mensenwijdingsdienst leert ons, een luisterend leven te leiden. Vroeg of laat open Hij onze oren voor zijn aanwezigheid - niet alleen aan het altaar, maar in ieder mens, hoe eigenwijs die ook is.

Bastiaan Baan 31 augustus 2025

‘Vraagt - en u zal gegeven worden.’ (Mattheüs 7:7)

Als het in het leven zo eenvoudig zou gaan als het in deze zin klinkt, zouden al onze vragen beantwoord en al onze wensen vervuld worden.

Maar de werkelijkheid van het leven is heel anders.

Hoe vaak hebben we een vraag gesteld aan de geestelijke wereld, vurig gebeden om hulp - en er is geen antwoord gekomen.

Maar hebben we wel de goede vraag gesteld? Of hebben we misschien het antwoord niet gehoord, omdat we iets heel anders verwachtten?

De kunst van het vragen stellen hebben wij in onze op uiterlijk resultaat gerichte wereld verleerd. Erger nog: hij is vaak tot een karikatuur geworden. De geestelijke wereld doet niet aan goedkope vragen, en nog minder aan goedkope antwoorden. Echte vragen hebben tijd nodig om geboren te worden. Om een echte, eerlijke vraag te kunnen stellen moet je die koesteren, er op broeden, totdat hij gerijpt is. Voor alles wat we aan de goddelijke wereld vragen geldt de bede: Niet mijn, maar Uw wil geschiede.

Het heeft geen enkele zin om te vragen of ziekte, lijden en het kwaad ons gespaard mogen blijven. Gebed is geen middel tegen het kwaad, maar . een middel om zelfs van het slechtste wat ons overkomt het beste te maken. In ieder mensenleven komen er verzoeken voor die onze krachten te boven dreigen te gaan. Er bestaat niet alleen zoiets als beproeving, verlichting en inwijding, maar ook verduistering en mislukte inwijding.

Maar wanneer de zwaarste beproeving komt, wanneer je denkt: Ik kàn niet meer - herinner je dan de bede van Christus in zijn grootste verzoeking:

‘Vader, indien Gij wilt, neem deze beker van mij.

Doch niet mijn wil, Uw wil geschiede.’ (Lukas 22: 42)

Geen mens stond Hem bij.

Het leed werd Hem niet bespaard.

Maar een engel sterkte hem.

Zo zal het ook met ons gaan: de beker van het lijden wordt ons niet ontnomen.

Maar als we Hem oprecht vragen in onze hoogste nood, zal Zijn engel ons nabij zijn.

Vraagt - en u zal gegeven worden!

Bastiaan Baan 3 augustus 2025

‘Gij zijt de Christus’ (Marcus 8: 29)

Er is lang geleden een tijd geweest waarin het nodig was om Christus niet alleen in stilte te herkennen, maar om hem ook krachtig te belijden, zoals Petrus dat als eerste deed: ‘Gij zijt de Christus.’ Natuurlijk, want in die tijd was er bijna niemand die in de Mensenzoon Jezus de Godszoon Christus herkende. In onze tijd kun je dat niet zomaar uitspreken. Wanneer je luid gaat verkondigen dat Hij de Christus is, heeft niemand daar een boodschap aan. In tegendeel, dan ben je anderen alleen maar tot ergernis, of je woorden zijn in de wind gesproken. Christus belijden: hoe doe je dat in onze wereld?

Eigenlijk belijden we zonder woorden ononderbroken iets, wanneer we door de wereld gaan. Kijk maar naar de gezichten van de mensen om je heen: zoveel somberheid, zoveel verdriet, zoveel ergernis, zoveel boosheid - en ga zo maar door. Kijk maar naar jezelf, wanneer je door de straten van een stad wandelt. Zonder dat we het merken verbreiden en belijden we onze stemmingen, want ons gezicht, onze houding, onze voetstappen spreken boekdelen.

Ononderbroken laten we onze sporen achter, zichtbaar en onzichtbaar.

In de wereld waarin we tegenwoordig leven hoef je niet uit te spreken wat je weet en gelooft, maar je kunt zonder een woord te spreken DOEN wat je weet en gelooft.

Wanneer we aan het altaar Zijn vrede ontvangen, kan dit geschenk onze belijdenis worden. Deze vrede is niet alleen voor ons bestemd, maar door ons voor de wereld. Dat is het appèl van Christus, nadat Hij ons Zijn vrede heeft geschonken:

Mijn vrede is niet van deze wereld. Mijn vrede wil door jou in de wereld werken. Ben je bereid om mijn vrede te belijden? Geef mij je handen, je hoofd, je hart, je voeten - en wandel met mij de weg van de vrede.

Bastiaan Baan 27 juli 2025

Van aangezicht tot aangezicht

Waar je ook om je heen kijkt: vrede is in onze tijd een wankel, onbestendig begrip geworden - zowel in het groot, in onze samenleving, als in het klein, in de relaties van mensen. Nog maar net is ergens vrede gesticht, of hij wordt alweer verbroken en moet plaats maken voor chaos en strijd. Zelfs in de enkeling is vrede vaak ver te zoeken: nog maar net is ons innerlijk leven tot rust gekomen, of de storm van onze wisselende stemmingen breekt weer los. In de natuur is het niet anders: een vredig landschap kan plotseling door hevige regenval overspoeld worden of door de verzengende hitte van de zon verdorren. De natuur houdt ons een spiegel voor van onze chaotische, verstoorde wereld. Kortom: niets is tegenwoordig zo kwetsbaar als vrede.

De vrede die van Christus uitgaat is onvergelijkbaar met onze aarde begrippen en voorstellingen:

‘Vrede schenk ik u. De vrede die in mij is, geef ik u. Niet zoals de wereld geeft, geef ik hem u.’ (Johannes 14: 27)

Wanneer je een poging doet om te begrijpen wat je ontvangt met deze vorm van vrede, moet ons verstand capituleren.

Wat schenkt Christus aan ons, wanneer we voor een ogenblik

zijn aanraking voelen met de woorden: 'De vrede zij met u'? Aan zijn lijden, aan de dood en aan de onderwereld heeft Hij een substantie van vrede ontworsteld die Hij alle dagen met zich meedraagt, tot aan het einde der wereld. Hij is de stilte in de storm, de rust in de chaos, de opgang in de ondergang. Ook al zijn wij een leven lang niet in staat om te bevatten wat Hij ons schenkt met deze aanraking: eens zullen wij voor hem van aangezicht tot aangezicht staan en zal Hij ons indachtig maken wat Hij ons geschonken heeft: 'Vrede schenk ik u. De vrede die in mij is, geef ik u. Niet zoals de wereld geeft, geef ik hem u.'

Bastiaan Baan 10 juni 2025

HEMELVAART

Sinds de hemelvaart van Christus hebben mensen de diepgewortelde neiging om in het religieuze leven omhoog te kijken. Hier op aarde, in het 'tranendal', is het niet te vinden. Ons religieuze heimwee is de hemel.

De leerlingen keken op naar de hemel, toen Hij zich aan hun ogen onttrok. Maar de engelen die terzijde stonden wezen in een andere richting, terug naar de aarde: 'Waarom staat gij daar en ziet op naar de hemel? Deze Jezus, die van u opgenomen is ten hemel, zal komen, zoals gij hem ten hemel hebt zien varen.' (Handelingen 1: 11)

Waar moeten we kijken om hem te vinden? Waar is Christus gebleven sinds Hij de aarde verliet? Met de hemelvaart is Hij uit het zicht verdwenen - met de belofte van zijn komst, zijn wederkomst. En wat is de wederkomst anders dan zijn hemel op aarde?

Het is alsof eeuwen van opzien tot de hemel ons verleerd hebben om hem op aarde te zoeken. Kijk naar je naaste, ook al is hij een vreemdeling voor je, ook al is hij je tegenstander; zelfs al is hij je vijand. Want net als in jezelf is er in het diepst van zijn wezen een koning verborgen, die er op wacht om verlost te worden. Hij heet: Christus in mij. Christus in u. Christus in ons.

In de woorden van de dichteres:

We wachten hem, die van zijn troon
stralende af zal dalen.
Zijn hemelen vol engelenzang.
We wachten nu al eeuwenlang
of het zich zal herhalen.

We hebben van de wereld weg
naar hemelse landouwen
de hunkerende blik gericht
om in het allerhoogste Licht
zijn naderen te aanschouwen.

Maar Hij ligt diep in onze aard
als edelsteen te blinken.
Kom - roept Hij - kom. Ik ben het waard.
De diepte in ter hemelvaart,
zo diep als je kunt zinken!

(Lita Vuerhard)

Bastiaan Baan 1 juni 2025

Beschouwing bij de dienst voor een gestorvene

Wanneer een mens stervende is, valt gewoonlijk in de laatste weken of dagen van het leven het masker van de alledaagse persoonlijkheid af. Alsof niet alleen het fysieke hulsel, maar ook het hulsel van de ziel openbreekt. Een stervende laat zichzelf veelal in al zijn kwetsbaarheid zien, zoals hij zich tijdens het leven zelden toonde.

Als je zo kwetsbaar, opengebroken over de drempel gaat is het niet verwonderlijk, dat je aan de andere zijde van de drempel hulpeloos als een pasgeboren kind bent. Vandaar dat in de oudheid de sterfdag 'dies natalis', dat betekent: geboortedag, werd genoemd.

Een meisje van 15 jaar oud schreef een dag vóór haar geheel onverwachte overlijden een gedicht met de woorden:

Twee geweven handen
ontvouwen zich als twee vleugels.
Een onverklaarbaar licht.
Vreugdekreten, ongehoord.
Ongeboren wezen,
afgezonderd mens zijn,
hulpeloos geplant.

Dat is de wereld van een pasgestorvene: een ongekende, onbekende wereld, waarin je hulpeloos geplant bent. Daarin heb je, net als een pasgeborene, een omhulling nodig. God zij dank komt die hulp in de vorm van engelen-handen, die de gestorvene aan de andere zijde ontvangen. Maar de gestorvene is in de maanden en jaren na zijn drempel-

overgang nog met al zijn vezels verbonden met ons, de levenden.

De engelen alleen kunnen hem niet de omhulling geven die hij nodig heeft. Wij mensen kunnen dat evenmin. Maar wij samen, de engelen en de levende lotgenoten, kunnen hem helpen, thuis te komen in zijn geboorteland. Dat is de zin en de betekenis van de mensenwijdingsdienst voor een gestorvene, zoals men vroeger in alle tijden en culturen gebeden heeft voor de gestorvenen.

Daarom verzamelen wij ons aan het altaar om met ons gebed, met ons offer onze dierbare gestorvenen te begeleiden, om vleugels te krijgen in de wereld van de geest.

Bastiaan Baan 17 mei 2025

‘De Vrede zij met u.’ (Johannes 20: 27)

Hoe vaker je deze woorden hoort, des te meer kun je je erover verwonderen dat ze geen onomstotelijke waarheid, maar een mogelijkheid uitdrukken. Waarom heeft Christus nooit gezegd: ‘De Vrede is met u’ - zelfs niet tegen de ongelovige Thomas, die hem mocht aanraken?

En waarom klinkt aan het altaar nooit: ‘De Vrede is met u’ - terwijl Hij die toch aan ons geeft?

Betekent dit, dat wij deze mogelijkheid tot werkelijkheid moeten maken?

Wat doen wij met de zachte aanraking van Vrede, die we aan het altaar ontvangen? Wat bewerkstelligt deze aanraking? Vrede is een stemming, die verder wil reiken dan een gevoel van rust en harmonie. Hij wil zich mee-delen aan onze stem,

onze gebaren, zelfs aan onze voeten. Zijn onze voeten - om met de apostel Paulus te spreken - 'geschoeid met de bereidwilligheid, het evangelie van de Vrede uit te dragen'?

(*)

Met onze voeten bewandelen we onze levensweg.

Halfbewust en onbewust laten we op deze weg onze sporen achter. Pas als we wandelen met Christus en Hij met ons, beginnen onze voeten het evangelie van Zijn Vrede uit te dragen. Zijn Vrede is niet alleen voor mij bestemd. Niet alleen voor mijn lot, maar ook voor mijn lotgenoten.

Deze Vrede wil in ons, door ons, de wereld ingaan om te redden wat er te redden valt. Want Vrede in de wereld: daar is geen denken aan. Maar het stille, smalle pad van de Vrede bewandelen - dat schept in een verscheurde wereld een onuitwisbaar spoor.

(*) Brief aan de Efezieërs, 6:15.Pasen

Bastiaan Baan 27 april 2025

PASEN

Nooit meer sterven – dat is misschien wel het ergste wat een mens zou kunnen overkomen. Als dat ooit zou gebeuren, dan zou een mensenleven zich nooit meer kunnen vernieuwen.

Wanneer een leven vervuld is komt de dood als een bevrijder.

Wanneer je zwak en gebrekkig bent, wanneer de last van jaren en zorgen ondraaglijk wordt, is de dood de grootste weldoener, die een andere vorm van leven schenkt.

Eindelijk is de stervende verlost uit het lijden, bevrijd uit de gevangenis van het lichaam. Soms tekent zich deze bevrijding zelfs zichtbaar af. Na de doodsstrijd laat de gestorvene zijn sporen achter op het gelaat: een uitdrukking van rust en

verhevenheid, die je nergens anders vindt dan in de dood.
Eindelijk bevrijd van de last van het leven.

Toen Christus stierf gebeurde er iets anders – onvergelijkbaar met het sterven van ieder mens. Lang voor de kruisdood heeft Hij zijn weg al aangekondigd met de voorspelling: ‘De Mensenzoon zal drie dagen en drie nachten in het hart van de aarde zijn.’

Het hart van de aarde heeft een angel: dat is de dood. Zijn heer en meester: dat is de vorst der duisternis.

Christus voert de zwaarste strijd niet op aarde, maar in het hart van de aarde - om de dood van binnen uit te overwinnen, om het hart van de aarde te genezen.

Sinds zijn dood kan ieder mens die hem zoekt, anders sterven: niet langer gevangen in het hart van de aarde, maar geborgen in het hart van Christus, waar voor ieder die hem gezocht heeft een woonplaats is.

Christus is niet als een stoffelijk overschot ter aarde besteld.
Hij heeft zichzelf in de aarde gelegd om zijn schepping te vernieuwen
als een zaad
dat de hele wereld
bloeien laat.

Bastiaan Baan 21 april 2025

Judas en Maria Magdalena

In het midden van de Stille Week speelt geld de hoofdrol - zowel bij de zalving die Maria Magdalena voltrekt als bij de daad van Judas. In beide gevallen is het geld werktuig van de tegenstander, die de macht van Jezus wil breken.

Wanneer de vrouw het hoofd van Jezus met olie zalft, zijn de leerlingen verontwaardigd over de verspilling van zoveel geld. Ze zijn blind voor de betekenis van zijn stervenswijding. Het enige wat telt is geld.

Wanneer Judas zijn meester verraadt, bieden de overpriesters het schamele bedrag van dertig zilverlingen voor zijn gevangenneming. Zo werden in die tijd slaven verhandeld. Maar gewoonlijk werd, als iemand een slaaf verkocht, de prijs door de slavenhandelaar genoemd. Daarna werd als bij een koehandel geboden en gevraagd, totdat de koop werd gesloten. Nu zijn de rollen omgedraaid: een mens ('Zie, DE mens') wordt verkocht door wat er door de koper geboden wordt. Er wordt zelfs niet verhandeld. Jezus is in de ogen van de overpriesters minder dan een slaaf.

Bij al deze mensonterende handelingen kun je wanhopig worden over de macht van het geld en de kortzichtigheid van de mensen. Maar Jezus kijkt verder dan hun kortzichtigheid. Zelfs als het boze onverhuld optreedt, als de Satan Judas in bezit neemt, zelfs als het boze zegeviert - dan nog is het niet meer dan een werktuig van de macht die overwint.

Zo ging het toen de beslissing gevallen was over het lot van Jezus. Er was geen ontkomen meer aan. Maar op de weg die hem wacht is Jezus oneindig veel meer dan alleen maar slachtoffer.

De kerkvader Augustinus heeft geprobeerd, zich te

verplaatsen in de gemoedstoestand van Jezus vanaf dit ogenblik. Hij heeft hem de woorden in de mond gelegd: 'Ik lijd niet vanwege mijn zonden, maar als ik sterf voltrek ik de wil van mijn Vader. Daarbij DOE ik meer dan dat ik LIJD.'

Wat vanuit menselijk standpunt het diepste lijden is, is vanuit goddelijk standpunt de hoogste vorm van daadkracht.

Golgotha is tegelijkertijd de diepste tragedie en de grootste daad. In de woorden van de aartsengel Michael, die in de herfsttijd in het epistel aan het altaar klinken: 'De DAAD, die schiep het leven uit de dood op Golgotha.'

Bastiaan Baan 16 april 2025

DE INTOCHT IN JERUZALEM

In de maanden die in het leven van Christus voorafgaan aan Golgotha klinkt in alle toonaarden wat zich daar zal voltrekken. Christus zelf voorziet zijn toekomst. Tot drie keer toe verkondigt Hij de weg, die Hij zal gaan: 'Zie, wij gaan op naar Jeruzalem. En alles wat in de boeken van de profeten staat zal aan de Mensenzoon volbracht worden.'

Maar ook de gestorvenen weten het. Bij de verheerlijking op de berg verschijnen Mozes en

Elia. Lukas schrijft: 'Zij spraken met hem over de voleinding van zijn weg in Jeruzalem',

letterlijk: over de ex-hodos, de uitgang van zijn weg. Waarom wordt steeds de plaats

Jeruzalem genoemd?

Jerusalajim, dat betekent: stad van de vrede. Als er één stad in de wereld is die verscheurd wordt door strijd, dan is het wel Jeruzalem. Tot op de dag van vandaag is het een twistappel van volkeren en godsdiensten. Talloze keren is de stad verwoest en weer opgebouwd.

Onder meters dikke lagen van zand en stenen liggen de resten van verwoeste en vergane culturen. En zo zal het vermoedelijk in de toekomst verder gaan.

Met vooruitziende blik heeft Christus deze stad uitgekozen als de plaats van zijn intocht en van zijn uittocht, zijn exodus. Zachtmoedig, gezeten op een ezelin, betreedt Hij de stad van de vrede, die tot een stad van strijd is geworden. Alsof Hij met deze intocht wil zeggen:

Ik schep opgang in de ondergang,

Ik schep leven in de dood,

Ik schep vrede in het geweld.

Ik ga met je mee op de lange weg van het oude naar het Nieuwe Jeruzalem, de stad van de vrede.

Bastiaan Baan 13 april 2025

‘En Hij veranderde voor hun ogen van gedaante, zijn aangezicht straalde als de zon en zijn gewaden werden wit glanzend als het licht.’

(Mattheüs 17: 2)

Iedere ontmoeting met een mens laat een indruk van zijn of haar uiterlijke verschijning achter, meestal zo duidelijk, dat in onze herinnering dit uiterlijke beeld gegrift is. Zelfs als een mens gestorven is blijft dit beeld ons bij: we stellen hem nog

steeds zo voor, terwijl hij in werkelijkheid deze bestaansvorm allang achter zich heeft gelaten. Dat doen we met alle gestorvenen - zelfs al hebben ze een eeuw geleden hun sterfelijk hulsel afgelegd. In werkelijkheid leven de gestorvenen in een heel andere wereld, in een heel andere gedaante. Ik denk dat we vreemd zouden opkijken wanneer het ons vergund zou worden, hen in hun ware gedaante te zien. Zouden we hen nog wel herkennen?

Ditzelfde hebben we eeuwen lang gedaan met de mens Jezus Christus. We stellen hem ons voor zoals Hij op aarde leefde, zoals Hij geleden heeft en aan het kruis gestorven is. Ontelbare keren is Hij zo afgebeeld, als een sterfelijk mens van vlees en bloed. En daarna?

Daarna houdt gewoonlijk ons voorstellingsvermogen op. Op de afbeeldingen van de opgestane Christus verschijnen meestal hulpeloze pogingen om het onvoorstelbare toch in aardse vormen en kleuren uit te drukken.

Dat hoeft niet, want één keer in zijn leven heeft Hij zich in zijn ware, onsterfelijke gedaante getoond, bij de verheerlijking op de berg: 'Hij veranderde voor hun ogen van gedaante, zijn aangezicht straalde als de zon en zijn gewaden werden wit glanzend als het licht.' Dat is de onsterfelijke Christus, die in de sterfelijke mens Jezus voor een ogenblik tot verschijning komt. Boven de oneindige verlatenheid van de lijdensweg staat de oneindige troost van de Verlosser.

Wat eens in Christus tot verschijning is gekomen is voor ons mensen verre, veelbelovende toekomstmuziek. In de woorden van de apostel Paulus:

'Wij zullen allen verwandeld worden in een ondeelbaar

ogenblik, bij de klank van de laatste bazuin, wanneer de doden worden opgewekt.’ (1 Korintheërs 15: 52)

Misschien moeten we leren, zo naar ieder mens te kijken.

Want achter het masker van onze aardse verschijning is een andere mens verborgen. Een enkele keer zien we een glimpje van deze nieuwe mens in de glans van de ogen, in een stralend aangezicht of in een gebaar van liefde. Op zulke momenten herkennen we plotseling: Dit ben jij in werkelijkheid.

In diepste wezen wil ieder mens niets anders dan gekend worden, onthuld worden, tot verschijning komen - bevrijd uit de betovering van ons vergankelijke bestaan.

Bastiaan Baan 16 maart 2025

'Gij zijt verlost van uw zwakte' (Lukas 13: 12)

Bij het lezen van de talloze genezingen in het evangelie komt bij ons vroeg of laat de vraag op: waarom toen wel en nu niet?

Net als toen, in de tijd waarin Jezus op aarde leefde, wemelt het in onze tijd van zieken, krom en zwak, mismaakt, verlamd, bezeten - en niemand is in staat om hen als bij toverslag te genezen. Jezus daarentegen hoefde de zieke alleen maar te zien om in één oogopslag de diagnose te stellen, de therapie te geven en genezing van lichaam, ziel en geest te bewerkstelligen. Daarom kon men van hem zeggen: ‘Hij heeft onze zwakheden op zich genomen en onze ziekten heeft Hij gedragen.’ (Mattheüs 8:17) Maar nu: geneest Hij nog wel? Of laat Hij ons alleen met onze ziekten?

Of zijn wij zo verhard en verziekt, dat Hij ons niet meer kan bereiken?

Of is het juist de bedoeling, dat wij onze ziekten en zwakheden zelf dragen?

Wanneer je je afvraagt, hoe Christus in de wereld waarin wij nu leven met onze ziekten en zwakheden omgaat, geeft de mensenwijdingsdienst nog een heel ander antwoord op deze vragen. 'Zondekrankheid' noemt de altaardienst de ziekte waar wij allemaal aan lijden. Dat is een ziekte die in het lichamelijke van de mensheid zijn sporen heeft achtergelaten. Het lijkt er in ons Credo op, dat de zondekrankheid met de geboorte van Jezus al door de geest geheeld is. Alleen: dat is geen genezing bij toverslag, ook geen genezing van vandaag op morgen, maar hoop voor een verre toekomst. 'Zij mogen hopen op de overwinning van de zondekrankheid...', zo luidt de belofte van het Credo.

We kunnen nog zo ziek zijn wanneer we voor het altaar staan: de genezende arts enij kan ons zo doordringen, dat we in wezen, in de kern, kern-gezond worden - zelfs als we doodziek zijn. Daarom heette het maal van brood en wijn vanaf het vroegste christendom: *pharmakon athanasias*, dat betekent: geneesmiddel van de onsterfelijkheid.

Wanneer we dan, gesterkt door de genezende arts enij, uit het leven overgaan in het sterven, zal Hij ook tot ons zeggen: 'Gij zijt verlost van uw zwakte.'

Bastiaan Baan 23 februari 2025

Hoe ziet God de mens?

Veel mensen - misschien zelfs wij allen - hebben een diepgewortelde neiging, andere mensen te beoordelen naar hun uiterlijke verschijning. Wanneer we door een stad lopen kijken we voortduren ofwel met sympathie of met antipathie naar de mensen en vellen onze oordelen. We hebben ze nog niet eens werkelijk gezien, niet gesproken, niet ontmoet - en ons oordeel is al klaar, afgelezen aan hun kleding, hun uiterlijke verzorging, de gezichtsuitdrukking; al die vluchtige indrukken die nauwelijks iets wezenlijks vertellen.

Stel je voor hoe God naar deze mensen kijkt. Wat ziet Hij? Het spreekwoord zegt: 'Voor God zijn alle mensen gelijk.' Dat is voor ons nauwelijks voorstelbaar. Zijn liefde beperkt zich niet tot een kleine schare van uitverkorenen. Ieder schepsel draagt een kostbare schat - ook al is die ver weg verstopt of misschien zelfs begraven. Desondanks kan ieder mens iets van deze verborgen schat opdiepen en aan het licht brengen. Voor God maakt het niet uit of het een geschenk uit rijke talenten of uit diepe armoede is. Zelfs wanneer ik denk: Ik heb niets - dan nog kan ik het tegenwoordige ogenblik aan hem offeren.

Dat proberen we aan het altaar: geheel en al aanwezig te zijn, van moment tot moment. En hoewel dat nooit helemaal lukt: God ziet onze pogingen. Want ieder enkel ogenblik kan voor hem tot een koninklijk geschenk worden, geofferd uit ons reine denken, ons liefhebbende hart, onze willende overgave. Daarom zijn voor God alle mensen gelijk, omdat in ieder van ons een verborgen koning met een verborgen schat sluimert.

Kerstmis

Vrede op aarde is tegenwoordig ver te zoeken.

We hoeven ons geen illusies te maken dat volgend jaar alles beter zal worden - in tegendeel. In alle toonaarden worden we opgeroepen om ons te wapenen, letterlijk en figuurlijk. Is dat nog de strijd om het bestaan of is dat het begin van de strijd van allen tegen allen? Niemand die het weet.

En toch kun je tot op de dag van vandaag miniaturen van vrede vinden. Misschien zijn ze wel het duidelijkst herkenbaar aan het begin en het eind van een mensenleven, bij een pasgeborene en bij een pasgestorvene.

Daartussen speelt het leven zich af met vallen en opstaan, met crisis en groei.

Kijk naar een pasgeboren kind, dat in een diepe, vredige slaap verzonken is, of naar een pas ontslapen gestorvene, die verzonken is in de terugblik op het leven.

Maar er is een wereld van verschil tussen de vrede van een pasgeborene en een pas-gestorvene. Die van een pasgeboren kind zou je kunnen vergelijken met de onvertroebelde, zuivere bron van een rivier. De vrede van een gestorvene zou je kunnen vergelijken met een rivier, die na een lange reis uitmondt in de zee. Een rivier, die eindelijk zijn bestemming heeft gevonden.

Toen het kind Jezus geboren werd was er voor ogenblikken hemelse vrede op aarde. Een vrede die niet van deze wereld is. Een hemel op aarde, bezongen door engelen, die zich daarna terugtrokken in hun onzichtbare rijk. Daarna volgde

een leven van strijd, van de vlucht naar Egypte tot aan de agonie in Gethsemane en op Golgotha.

Maar toen Christus gestorven was ging Hij een weg die door geen mens, geen levend wezen, door geen goddelijk wezen ooit bewandeld was: door de dood tot in het hart van de aarde, door de onderwereld naar een ongekende vrede, die alles overwint.

Het waren letterlijk zijn eerste woorden in de kring van leerlingen na zijn opstanding: Vrede zij met u.

En het is deze vrede, die Hij aan onze geschonden, verscheurde wereld geven wil. Het is deze vrede die ook bij ons kan zijn, omdat Hij hem ons geeft

Bastiaan Baan 25 december 2024

Voorspel voor de toekomst

Wie de mensenwijdingsdienst nader leert kennen ontdekt vroeg of laat tegenstrijdigheden, die niet zonder meer met elkaar te verenigen zijn. Misschien komt dat omdat onze menselijke wereld zich niet zonder meer laat verenigen met de goddelijke wereld.

Tussen deze twee werelden ligt een afgrond, die overbrugd moet worden.

Hoe kun je nu als 'onwaardig schepsel', zoals het in het offer klinkt, de mensenwijdingsdienst waardig volbrengen? In de wereld van de logica sluiten die twee elkaar uit: je bent waardig of onwaardig, maar niet alle twee tegelijkertijd.

Nog veel raadselachtiger is de tegenstrijdigheid die in de Adventstijd aan het licht komt. De mensenwijdingsdienst spreekt in deze tijd over hoopvolle verwachting. Verwachting

is het sleutelwoord in de weken voor Kerstmis: tot vier keer klinkt dit woord in het epistel en invoegsel van de dienst. En tegelijkertijd klinkt aan het altaar het apocalyptische evangelie van de 'bange verwachting van hetgeen de mensheid zal overkomen.' (Lukas 21: 28) Angst, uitzichtloosheid, benauwenis, radeloze vertwijfeling: in alle toonaarden laat Christus hier horen dat wij, de gehele mensheid, door het oog van de naald moeten gaan. Mensheid-inwijding wordt deze weg ook wel genoemd. Alle wegen naar de toekomst gaan door het oog van de naald, over de drempel.

Heel in het klein, als voorspel voor deze toekomst, gaan we in de mensenwijdingsdienst steeds opnieuw over de drempel, om daarna weer terug te keren in het hier en nu. En daar, voorbij de drempel, voorbij alle bange verwachting voor wat ons zal overkomen, wacht ons een wereld waarin al onze hoopvolle verwachting zijn bestemming vindt.

Bastiaan Baan 1 december 2024

Hij zal in hun midden wonen en zij zullen zijn volk zijn.'
(Openbaring 21: 3)

Vanaf een hoge berg ziet de wereld er heel anders uit dan in het dal of op de vlakte. Wanneer je het geluk hebt om een hoge berg te beklimmen betreedt je een andere wereld, die zich letterlijk en figuurlijk verheft boven de alledaagse werkelijkheid. Al onze zintuigen hebben deel aan deze verandering: de lucht wordt ijl en zuiver, de hemel wordt diepblauw en helder; soms is de stilte overweldigend. De

rotsen onder onze voeten geven een gevoel van rust en zekerheid. Tegelijk is het, alsof we worden opgeheven boven alles wat aards en zwaar is. Je kunt de mensen die de hoogste bergen beklimmen benijden om hun buitengewone ervaringen en je afvragen waarom zulke ervaringen alleen enkelingen ten deel vallen. Maar je kunt ook langs een andere weg tot het inzicht komen dat ieder mens, waar op aarde hij zich ook bevindt, zijn eigen berg kan bestijgen.

Het altaar is een berg. 'Alta are': het Latijnse woord betekent: verhoogde offerplaats. In de oudheid waren bergen de woonplaatsen van de goden. De berg was het altaar waarop geofferd werd. Wie aan het altaar offert betreedt een andere wereld, ver verheven boven het alledaagse. Onder onze voeten ligt de wereld van de dagelijkse noden en zorgen. Die wereld is niet verdwenen. Maar wanneer we oog in oog staan met het vèrgezicht van de offerdienst zien de alledaagse beslommeringen er heel anders uit. We staan er niet meer middenin, maar erboven.

In de donkerste tijd van het jaar, kort voor Advent, wordt de hoogste bergtop zichtbaar, wanneer aan het altaar het beeld van onze bestemming verschijnt: het Nieuwe Jeruzalem. Wanneer je dit beeld innerlijk voor ogen houdt terwijl je afdaalt van de berg - terug naar het dal van de noden en de zorgen, kun je een zekerheid vinden die je niet meer ontnomen kan worden.

Wat er ook gebeurt, wat je ook overkomen zal: Hij zal in ons midden wonen. Hij zal er zijn. Altijd zal Hij er zijn.

'Ik sta aan de deur en Ik klop...'

(Apocalyps 3:20)

In de mensenwijdingsdienst beoefenen we een vorm van luisteren die tegenwoordig vaak ver te zoeken is. Die intensiteit van luisteren is niet alleen nodig wanneer de woorden klinken, maar ook als er een stilte valt bij een woordeloze handeling, zoals de stille bewieroking en de drie kruistekens, die over de substanties van brood en wijn worden gemaakt. Een ongehoorde stilte zou je dat kunnen noemen. Op zulke momenten wordt de altaardienst een oase van stilte in een oorverdovende wereld.

Vroeg of laat in deze godsdiensttoefening begin je door de woorden van de mensenwijdingsdienst heen te luisteren. Het zijn nog steeds dezelfde woorden - maar het is niet alleen de stem van de priester, die de handeling houdt. Die is niet meer en niet minder dan de bode van een andere stem uit een andere wereld.

Wie deze kunst leert beoefenen begint wat iemand eens noemde 'een luisterend leven' te leiden. Want op deze wijze kun je ook in het dagelijks leven leren luisteren - niet alleen naar de vragen en mededelingen die van alle kanten op ons af komen, maar ook naar de woordeloze taal van het lot en naar de stem van een mens, die achter het masker van de persoon verborgen is. Want achter de deur van onze gesloten persoonlijkheid staat Hij, die klopt, die wacht met oneindig geduld, tot wij de deur voor hem openen.

Luister naar de stem van de Heer van het lot, want Hij wil binnenkomen en het maal met ons houden.

Bastiaan Baan 3 november 2024

Apocalyps

Niet voor niets wordt sinds eeuwen het Nieuwe Testament ook wel de blijde boodschap genoemd. Talloze mensen hebben daaruit oneindig veel troost geput.

Dat kun je niet zeggen van het laatste boek van de Bijbel. In de Apocalyps worden we geconfronteerd met het boze, zo overweldigend, dat we bij het lezen ervan soms de moed dreigen te verliezen. Het is alsof alle troost van het evangelie wordt overspoeld door dood, destructie en demonie. Dat geldt niet alleen voor al het boze dat in de wereld om zich heengrijpt; het geldt net zo voor ieder van ons:

‘Gij hebt de naam dat gij leeft, maar gij zijt een dode.’

(Apocalyps 3: 1, de brief aan de gemeente te Sardes) Hoe komt het dat we in onze tijd (- want daarover spreekt deze brief) voor het aangezicht van God doden zijn, midden in ons leven?

Stel je eens voor hoe wij er uit zien voor de goddelijke wereld als we een dag lang met niets anders bezig zijn dan met eten en drinken, geld, techniek en de talloze afleidingen van het ENE, wat God nodig heeft. Als we dan 's avonds in slaap vallen verschijnen we niet alleen met lege handen, maar dan gebeurt op den duur wat het offer in de mensenwijdingsdienst noemt: we begraven ons eeuwig terwille van ons tijdelijk leven.

En toch geeft dit schokkende woord van de Apocalyps een sprankje hoop wanneer het wordt vervolgd met de oproep: 'Wordt wakker en versterk het overige dat anders dreigt te sterven.'

Niet alles van ons moet sterven - ook al worden we dag in dag uit in beslag genomen door een wereld die ons tot willoze slaven van techniek, geld en macht wil maken.

Een enkel gebed van een rechtvaardige kan in stilte wonderen bewerkstelligen.

Een enkele daad van onzelfzuchtigheid versterkt het overige, dat anders dreigt te sterven.

Een enkele dienst aan het altaar is een baken van licht in een verduisterde wereld - niet alleen voor ons mensen, maar ook voor de goddelijke wereld, die zoekt naar sporen van leven in ons sterfelijke, stervende aardebestaan.

Bastiaan Baan 27 oktober 2024

Maak u geen zorgen voor de dag van morgen... (Mattheüs 6: 34)

Dat lijkt een onmogelijke opgave in een wereld vol zorgelijke ontwikkelingen. In tijden van harmonie en vrede is het niet moeilijk om zorgeloos te leven - maar nu? Vrede en harmonie hebben plaats gemaakt voor conflicten en chaos, waar je ook maar kijkt.

En toch is het appèl van Christus: Maak u geen zorgen voor de dag van morgen... een opgave van alle tijden, in voorspoed en tegenspoed, in lot en noodlot.

Hoe doe je dat?

Een middel om vertrouwen te krijgen in de toekomst is de mensenwijdingsdienst. Hoe meer je deel wordt van dit gemeenschappelijke gebed, hoe meer je mee kunt dragen en gedragen worden. Want met wie bidden we deze voorbede? Het offer geeft een antwoord op deze vraag. Met iedere stap van het offer groeit ons gebed: niet alleen de zichtbare gemeenschap, maar ook die van alle ware christenen en van alle gestorvenen maken er deel van uit. Daarna blijkt dat er nog iemand is die met ons offert en bidt. Dat is Christus, die iedere dienst opnieuw zijn offer brengt. Zo wordt het immers genoemd: Het Christus-offer, zoals het moge leven in ons, door ons.

Wat maakt dat ons gebed vleugels krijgt? Dat komt omdat Hij met ons bidt, zoals Hij zich met ons offert.

In dit besef groeit ons vertrouwen. Hij gaat immers met ons mee, in voorspoed en tegenspoed, in lot en noodlot.

Wie eenmaal het licht van Christus in de mensenwijdingsdienst heeft leren kennen, begint dit licht ook te herkennen in het licht van onze dag.

Daarom vertrouwen wij - ook op de dag van morgen!

Bastiaan Baan 22 september 2024

Lukas 17: 11 - 19

En het gebeurde op de tocht naar Jeruzalem, toen Hij door het grensgebied tussen Samaria en Galilea trok en een dorp binnenging, dat tien melaatse mannen hem tegemoet kwamen. Zij bleven in de verte staan en verhieven hun stem en riepen: Jezus, meester, ontferm U over ons!

Hij zag hen en zei tot hen: Gaat en toont u aan de priesters. En het geschiedde, terwijl zij op weg waren, dat zij gereinigd werden.

Een van hen keerde, toen hij zijn genezing bemerkte, terug, met machtige stem Gods openbaring verkondigend. En hij viel voor de voeten van Jezus op zijn aangezicht neer en dankte hem. En deze was een Samaritaan. Jezus nam het woord en zei: Zijn niet alle tien gereinigd? Waar zijn de negen anderen? Zijn zij niet teruggekeerd om Gods openbaring te prijzen? Waarom alleen deze vreemdeling? En Hij zei tot hem: Sta op en ga heen; de kracht van uw geloof heeft u gezond gemaakt.

Genezing

Het evangelie van de tien melaatsen die gereinigd worden is méér dan een wonderbaarlijke genezing. Wat zich daar afspeelt tussen de zieken en de Heler stelt ons de vraag: wat is genezing in werkelijkheid?

In onze alledaagse, op resultaat gerichte wereld is genezing een kwestie van diagnose, medicijnen en medische ingrepen. Je bent ziek en de dokter moet je beter maken. We worden meestal behandeld alsof de kwaal een hindernis is, die zo snel mogelijk uit de weg geruimd moet worden. Er is alleen een onderdeel van het lichaam, dat iets mankeert. En als dat hersteld is gaan we verder met ons leven alsof er niets is gebeurd. In dit proces zijn wij, de patiënten, lijdend voorwerp. We ondergaan passief de weg van ziek zijn naar beter worden.

Christus doet het anders. Om de zieke te genezen heeft Hij geen lijdend voorwerp, maar een meewerkend onderwerp nodig: iemand, die de wil heeft om gezond te worden; iemand, die uit de grond van zijn hart kan danken. En wie dat niet doet, is nog niet werkelijk genezen. Hij is alleen gereinigd. Alleen tot de enkeling die terugkeert om te danken, kan Hij het verlossende woord spreken: De kracht van uw geloof heeft u gezond gemaakt.

Wanneer Christus aan het altaar zijn genezende artsenuij schenkt, levert Hij zich weerloos aan ons uit, wachtend op een weerwoord. Hijzelf IS de genezende artsenuij, die zichzelf aan ons geeft. Hij is de God van de weerloosheid. En pas als ook wij onszelf aan hem geven, onvoorwaardelijk, kan Hij ons volledig helen - net zoals die enkeling, met het verlossende woord: De kracht van uw geloof heeft u gezond gemaakt.

Bastiaan Baan 15 september 2024

‘Hij ging met hem weg van de menigte, zodat Hij met hem alleen was.’

(Markus 7:33, de genezing van een doofstomme)

Het is een bekend verschijnsel dat wij, zodra we omringd zijn met mensen en bedrijvigheid, de neiging hebben om aan onszelf voorbij te gaan. In het ergste geval vergeten we wat we kwamen doen of wilden zeggen.

Ononderbroken praat de rumoerige wereld op ons in, wil onze aandacht trekken en doet ons uiteindelijk vergeten

waarvoor we eigenlijk op aarde gekomen zijn. Dat verschijnsel is zo oud als de wereld, alleen: in onze tijd is die wereld zo rumoerig, dat alles en iedereen daardoor overstemd dreigt te worden.

Vroeger was het leven nog min of meer geordend volgens het principe: Bid en werk, ora et labora. Nu is er niets meer wat ons de plicht oplegt om ons op gezette tijden van de wereld af te wenden en in onze binnenkamer te gaan. Maar er is wel iets anders voor in de plaats gekomen: iets wat in vroeger tijden nog niet zo nadrukkelijk aanwezig was. Dat is de eenzaamheid.

Zelfs als we midden in een menigte zijn, omringd door verstrooiing en vertier, kunnen we een diepe eenzaamheid ervaren, die ons terugwerpt op onszelf. Alleen hebben we vaak de neiging, de eenzaamheid te ontvluchten en te overstemmen. We storten ons in het gewoel, in de roes van het leven. En daarna komt gewoonlijk de kater: het besef, dat we nog eenzamer zijn dan daarvoor.

We kunnen ook voor de andere weg kiezen: wanneer het ons lukt om in de eenzaamheid te blijven, kan daaruit een gesprek ontstaan, een gesprek met onszelf. Dan wordt de eenzaamheid tot twee-zaamheid. Dat is wat Dag Hammarskjöld bedoelde, toen hij in zijn dagboek schreef: 'Eenzaam. Maar eenzaamheid kan ook een communie zijn.' (*) Meer nog dan een gesprek met onszelf, kan eenzaamheid een communie worden. Want Christus wil met ons alleen zijn, weg van de menigte, om onze oren te openen voor Zijn stem.

(*) Dag Hammarskjöld, Merkstenen

Bastiaan Baan 1 september 2024

Met het hart

En het geschiedde, toen Hij Jericho naderde, dat een blinde aan de weg zat te bedelen. Toen deze het volk hoorde voorbijgaan, vroeg hij wat dat was. En zij riepen hem toe: Jezus de Nazireeër gaat voorbij. Toen begon hij te roepen: Jezus, zoon Davids, ontferm U over mij! Zij die voorop liepen bevalen hem te zwijgen. Maar hij riep des te luider: Zoon Davids, ontferm U over mij! En Jezus stond stil en beval de man bij hem te brengen. Toen hij bij hem gekomen was vroeg Hij hem: Wat wilt gij dat ik u doen zal? Hij zei: Heer, dat mijn ogen kunnen zien. En Jezus sprak tot hem: Word ziende! De kracht van uw geloof heeft u genezen. En op hetzelfde ogenblik kon hij zien en volgde Jezus, Gods openbaring prijzend. En het gehele volk zag het en loofde God.
Lukas 18: 35 – 43

Stel je eens voor dat we geen ogen zouden hebben om te zien: dan zou de wereld om ons heen er totaal anders uitzien. Nee - zelfs dat kun je niet zeggen, want de wereld zou er helemaal niet uitzien zonder onze ogen. We hebben een heel andere taal nodig om de ervaringswereld van een blinde te beschrijven. Een wereld van geluiden, van aanrakingen, van geur en smaak - maar dat alles onzichtbaar.

De schrijver Antoine de Saint - Exupéry liet zijn kleine prins in het gelijknamige boek de ongehoorde uitspraak doen: 'Alleen met het hart kun je goed zien.' Een radicale uitdrukking: alsof onze ogen niet deugen en alsof alleen de ogen van het hart de werkelijkheid kunnen zien. In dat geval heeft alleen de

blinde recht van spreken en doen wij er goed aan, onze ogen voorgoed te sluiten. Alles wat we zien is immers zinsbegoocheling, maya. Dat zou een goed excuus kunnen zijn om voortaan alle ellende van de wereld vaarwel te zeggen en ons terug te trekken in ons eigen kleine wereldje.

Dat hoeft niet, want alles wat onze ogen zien heeft zijn relatieve waarde. Het oog registreert alleen wat zich in de zichtbare wereld aan ons voordoet. Eigenlijk vraagt alles wat onze ogen zien, om behartigd te worden. Pas in de overwegingen van het hart vermenschelijken en verwerkelijken wij de zichtbare wereld. 'Alleen met het hart kun je goed zien.'

De blinde bedelaar aan de weg heeft het goed gezien: 'Jezus, zoon Davids, ontferm U over mij.' Hij houdt niet op, hem te smeken en hem blind vertrouwen te schenken, net zo lang tot Jezus hem genezen heeft. En pas dan vallen de schellen van de ogen van alle anderen: 'En het gehele volk ZAG het en loofde God.'

Bastiaan Baan 25 augustus 2024

'Mijn zoon was dood en is weer levend geworden; hij was verloren en is teruggevonden.' (Lukas 15: 24)

De eeuw die achter ons ligt heeft de naam gekregen: de eeuw van het kind. Dat had zijn goede reden: meer dan ooit tevoren in de geschiedenis stond het kind in het middelpunt van de belangstelling.

Met evenveel recht zou je onze 21e eeuw de eeuw van de jeugd kunnen noemen. In onze huidige maatschappij is jeugd en jeugdigheid een ideaal geworden. Niet alleen voor jongeren is dit ideaal van toepassing; ook volwassenen en

zelfs ouderen moeten er aan geloven, zo lang mogelijk jeugdig en vitaal te blijven. Het ideaalbeeld van de eeuwige jeugd is nog maar betrekkelijk nieuw. Vroeger werd er anders naar de menselijke levensloop gekeken. Een bekend gezegde luidde: 'In de jeugd een idealist, als volwassene een realist, als grijsaard een mysticus.' Wanneer we oud worden hebben we van nature de neiging om meer naar binnen te keren en terug te kijken op ons leven. 'Omzien in verwondering' noemde een bekende schrijfster dat.

Alleen: wanneer we dat op latere leeftijd doen, ziet het leven er niet meer zo uit als vroeger. Wie eerlijk is tegenover zichzelf, ziet hoe langer hoe meer de tekortkomingen. Het laatste deel van de levensweg, dat we in toenemende eenzaamheid doorbrengen, is doordrongen van het besef: ik heb mij van mijn goddelijke oorsprong en bestemming afgezonderd. Ik kom met lege handen thuis, arm en berooid als de verloren zoon. Aan het einde van ons leven zijn we allemaal verloren zonen en dochters.

Maar juist dan, als we alles verloren hebben, komt de Vader ons tegemoet en schenkt ons het enige wat ons na een leven van afzondering nog ontbreekt: vergeving.

Bastiaan Baan 11 augustus 2024

'In uw midden staat Hij, die gij niet kent.'

(Johannes 1: 26)

Wanneer je aan het einde van een dag terugkijkt en je afvraagt: Waar was ik vandaag? kom je meestal op vele plaatsen, bij vele bezigheden, op vele wegen - maar nauwelijks bij jezelf. We worden van de ene opgave naar de

andere geroepen, of we laten ons eenvoudig leiden van de ene indruk naar de andere. Maar waar was ik zelf?

Er is maar één plaats waar ik helemaal bij mijzelf ben; dat is in mijn eigen midden. Een plaats waar ik niet meer en niet minder dan mijzelf ben, waar je een gevoel van armoede en rijkdom tegelijkertijd kunt hebben. Enerzijds voel je je bevoorrecht, omdat je een koning in eigen rijk bent. Ik kan zelf beslissen, waarvoor of voor wie ik de deur open.

Anderzijds voel je je arm, omdat je machteloos tegenover jezelf staat en merkt: ik weet nauwelijks wie ik eigenlijk ben. Ik ken mijzelf niet.

In deze lege ruimte ben ik alleen met mijzelf. Deze ruimte werd van oudsher genoemd: het verborgen Allerheiligste - niet alleen in de tempel, maar ook verborgen in de mens.

‘In uw midden staat Hij, die gij niet kent.’

Met deze woorden duidt Johannes niet alleen op Christus, die op hem wacht om zich te laten dopen.

Hij duidt ook op ons midden, waar Christus staat en wacht, totdat Hij mag binnentreden in ons verborgen Allerheiligste.

Bastiaan Baan 14 juli 2024

‘Zie, ik zend mijn engel voor uw aangezicht uit.’ (Markus 1: 2)
Ieder mens heeft een engel. Die hebben we in ons chaotische leven hard nodig, anders zouden we in zeven sloten tegelijk lopen. Zelfs wanneer we ons innerlijk kompas dreigen te verliezen, waakt de engel nog over ons en doet wat hij kan om ons op het rechte spoor te houden. ‘Kinderen en dronkaards hebben een speciale engel’, zegt een spreekwoord.

Hoe vaak is het ons niet overkomen dat we ternauwernood zijn ontsnapt aan een ongeluk? Iets of iemand heeft ons behoed voor het ergste.

En hoe vaak komt het niet voor, dat een mens deze rol op zich neemt en ons te hulp komt? De ene mens kan voor de ander een 'engel' worden, wanneer hij hem onzelfzuchtig ten dienste staat.

Ook Christus, zelfs Christus had een begeleider op aarde nodig, die zijn weg bereidde: 'Zie, ik zend mijn engel voor uw aangezicht uit.' Deze taak, de taak van Johannes de Doper, is voor ieder mens weggelegd - niet alleen voor de grootste van alle mensen op aarde. Ieder van ons, waar we ook gaan of staan, is geroepen om voor onze naasten klaar te staan als een engel. Sinds Christus op aarde leefde, sinds iemand hem de vraag stelde: 'Wie is mijn naaste?', weten we wie dat is: voor ieder mens die we op onze weg tegenkomen kunnen we de naaste worden.

Houd je ogen en je oren open, want met iedere ontmoeting klinkt een vraag: Je hebt niet alleen een engel. Kun je voor je naaste ook een engel zijn?

Bastiaan Baan 30 juni 2024

Zijn en schijn

'Wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in de crisis, maar hij is uit de dood overgegaan tot het leven.'

'Het uur komt en is er nu, dat de doden de stem van Gods Zoon zullen horen, en wie haar horen zullen leven.'

Johannes 5: 24 - 25

Zijn en schijn, waarheid en leugen, zijn twee werelden die we hoe langer hoe minder van elkaar kunnen onderscheiden. We kunnen niet meer vanzelfsprekend vertrouwen op de zichtbare wereld die ons wordt getoond. Met geraffineerde techniek wordt ons een schijnwereld voorgetoverd, die niet of nauwelijks van echt te onderscheiden is.

Net zo gaat het met de woorden, waarmee mensen ons willen overtuigen. Bedoelt iemand werkelijk wat hij zegt? Of is de leugen verpakt in mooie woorden? Meer dan ooit leven we in een wereld waarin de zichtbare en hoorbare werkelijkheid verminkt wordt.

Maar één verschijning laat zich niet als een wolf in schaapskleren vermommen. Dat is de morele muziek, de toon, die de muziek van de taal maakt. Niet wat, maar hoe wordt er gesproken? Wanneer we onze aandacht richten - niet op de betekenis van de woorden, maar op de toon waarop ze gesproken worden, kunnen we iets van de verborgen wereld achter de woorden horen. De woorden zijn niet meer dan hulsels. Het is de intentie, die ze tot waarheid of leugen maakt.

Christus spreekt tot ons in het evangelie. Hoe spreekt Hij? Zijn woorden komen pas tot hun recht als ze gesproken worden van mond tot oor. Het geschreven woord wordt pas werkelijkheid als we ons bewust worden dat het de stem van Christus is, die tot ons spreekt. Dat is het geheim van de verkondiging van het evangelie aan het altaar. Hoor ik Hem spreken door de woorden heen?

Wanneer ons hart zich vervult met Zijn reine leven, klinkt in onze woorden Zijn stem, die levenden en doden tot leven wil wekken.

Bastiaan Baan – 23 juni 2024

Johannes 17: 6 - 11

Ik heb Uw naam en wezen tot verschijning gebracht voor de mensen, die Gij mij uit de wereld hebt gegeven. Zij waren van U en Gij hebt hen mij gegeven en zij hebben Uw woord in zich bewaard. Nu hebben zij ervaren dat alles, wat Gij mij hebt gegeven, uit U is. Want de levende woorden, die Gij mij gegeven hebt, heb ik hun gegeven. Zij hebben die ontvangen en in waarheid doorschouwd dat ik van U kom en vertrouwd dat Gij mij hebt gezonden.

Ik bid voor hen, niet voor de wereld bid ik U, maar voor hen die Gij mij hebt gegeven, omdat zij van U zijn. Al het mijne is het Uwe en het Uwe is het mijne en ik ben in hen geopenbaard.

Nu ben ik niet meer in de wereld, maar zij zijn in de wereld en ik ga tot U. Heilige Vader, bewaar hen in Uw naam, die Gij mij hebt gegeven, opdat zij één mogen zijn zoals wij.

Zo eenvoudig lijkt de boodschap van het Hogepriesterlijk gebed: 'Zij hebben Uw woord in zich bewaard. Bewaar hen in Uw naam.'

Hoe doe je dat: zijn woord bewaren in een wereld van chaos en geweld? Hoe schep je orde in die chaos? Voor ons mensen

lijkt dat onbegonnen werk. Het is zelfs moeilijk om je voor te stellen dat de engelen alle knopen zullen ontwarren.

Weliswaar hebben zij engelen-geduld, maar het ontwarren van de chaos die mensen bewerkstelligen moet een 'heidens' karwei zijn. Je kunt je zelfs voorstellen, dat de engelen moedeloos worden en zich vroeg of laat van de mensen afwenden met de boodschap: 'Wij kunnen jullie niet helpen als je jezelf en elkaar niet helpt.' In onze tijd bestaat het gevaar, dat de engelen hun interesse in de mensen verliezen.

In het Hoge priesterlijk gebed bidt Christus voor allen die hem willen volgen. In deze ene zin is de opgave voor alle ware christenen, waar en wanneer ook ter wereld, uitgedrukt: 'Zij hebben Uw woord in zich bewaard.' Nogmaals: Hoe doe je dat? Dat betekent toch niet, dat we alle woorden uit de Bijbel moeten leren en onthouden?

God wacht en werkt in stilte met méér dan engelen-geduld. Hij werkt met goddelijk geduld om zijn woord in ons tot verschijning te laten komen. Niet langer roept Hij ons tot de orde door geboden en verboden, maar zijn woord klinkt in de stille stem van ons geweten en in de krachtige stem van ons lot. En zelfs wanneer dat ons noodlot wordt, zelfs dan is daarin het geschenk van de Heer van het lot verborgen.

Wie de stem van het geweten volgt, wie ja zegt tegen de stem van het lot, die heeft zijn woord in zich bewaard en zal bewaard worden in zijn naam.

Bastiaan Baan – 16 mei 2024

De Geest der waarheid

Hoe langer je de mensenwijdingsdienst meemaakt, des te meer kun je je erover verwonderen, dat het wonder van de verwandeling zich iedere keer voltrekt. Niet: nu eens wel en dan weer niet, maar telkens opnieuw. Weliswaar is onze aandacht wisselend en wankelmoedig, maar desondanks kom je altijd weer gesterkt terug van het altaar. Hoe komt dat? Enerzijds zijn het de woorden van het sacrament, die kracht geven. Iemand zei eens, toen zij gevraagd werd waarom ze iedere keer terugkwam naar de dienst: 'Waar ter wereld maak je dat nu mee, dat je een uur lang niets dan waarheid hoort?' Dat komt omdat aan het altaar geen mensenwoorden, maar engelenwoorden klinken.

Meer nog dan deze woorden worden we gevoed en gelaafd door het maal van brood en wijn, dat door de aanwezigheid van de Opgestane is doordrongen. 'Christus in u': deze belofte wordt letterlijk en lijfelijk vervuld in de communie. Met de vredegroet raakt Hij ons aan - net zoals Hij dat deed na zijn Opstanding, toen Hij tot zijn leerlingen sprak: 'Vrede zij met u. Ontvangt Heilige Geest.' (*) Met deze woorden begon een nieuw tijdperk: het tijdperk van de Geest der waarheid. Deze Geest was niet enkel en alleen bestemd voor de eerste volgelingen van Christus. Hij is voor allen bestemd, die Hem willen volgen.

Net zoals het wonder van de verwandeling zich voltrekt, alle dagen opnieuw, wil ook de Geest der waarheid ons steeds opnieuw aanraken, iedere keer dat aan het altaar de woorden klinken: 'De vrede zij met u.'

(*) Johannes 20: 21 - 22

‘Ik ben de weg, de waarheid en het leven’ (Joh 14: 6)

‘Poging om in de waarheid te leven’ - zo noemde de Tsjechische dissident Václav Havel zijn innerlijke kompas in een maatschappij, waarin de leugen regeert. Hij noemde het niet ‘leven in de waarheid’, alsof het al verwerkelijkt wordt, maar met een bescheiden uitdrukking een poging. Dat woord laat horen, dat het geen kant en klaar recept is, dat vanzelf resultaat geeft. Als je al van een resultaat kunt spreken, dan wellicht alleen van de macht van de machtelozen. Václav Havel moest deze poging meerdere keren met gevangenschap bekopen, omdat de machthebbers van zijn land de waarheid niet konden verdragen.

Omgekeerd, hoeft je geen enkele moeite te doen om in de leugen te leven. Dat gaat vanzelf in een maatschappij waarin het recht van de sterkste regeert en waarin je moeiteloos mee kunt drijven met de massa.

Wie een poging doet om in de waarheid te leven, moet een eenzame weg bewandelen. We kunnen het Václav Havel niet nadoen. Ik moet mijn eigen weg gaan, die niemand mij kan voorschrijven. Maar wanneer ik in alle bescheidenheid dag in, dag uit probeer om de waarheid te verwerkelijken, wandel ik op de weg van Hem, die zegt:

‘Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Ik wandel met je mee in je poging om in de waarheid te leven.’

Bastiaan Baan – 5 mei 2024

Pasen II

De natuur is de leermeesteres van de kunst.

‘Natura Artis magistra,’ luidt het oude gezegde.

Wat voor kunst leert ons de natuur?

Vanouds kende men de kunst van het leven en van het sterven: ars vivendi en ars moriendi.

Maar bovenal leert ons de natuur de kunst van het leven IN het sterven.

Wat voor ons mensen vaak een gevecht op leven en dood is, is voor de natuur vanzelfsprekend. Onophoudelijk leert ze ons: geen leven is mogelijk zonder dood. Of, in de woorden van een bekende schrijver: 'De dood is de kunstgreep van de natuur, om veel leven te hebben.'(*)

Kijk met wat een schijnbaar gemak in deze tijd van het jaar een boom zijn bloesems voortbrengt en hoe vanzelfsprekend, moeiteloos hij zijn bloemenpracht met de wind laat vallen, zodat alle kleur en geur in een paar dagen tijd tot een onooglijke rest vergaan is. Zou het ons mensen ooit lukken om met zo'n gemak alles wat in ons leven heeft gebloeid te laten vallen en vergaan - in het besef, dat alleen wat sterft, vrucht kan voortbrengen? Als er één plaats is waar het geheim van dood en leven uit de dood tot verschijning komt, dan is het wel in de natuur.

Dat is wat het altaar-gebed van de Paastijd ons wil zeggen: de aarde zelf is lichtend geworden. Geest-lichtende zonnekracht doorstroomt de aarde.

Door Zijn dood en opstanding is in het stervende aardebestaan de kiem gelegd van een nieuwe aarde. En wij beginnen deel te hebben aan Zijn opstanding als we bij de meesteres van de kunst, de natuur, in de leer gaan. Zij leert ons hoe in iedere boom, iedere struik en plant nieuw leven uit de dood geboren wordt.

Zo leert Christus ons hoe uit Zijn dood, als wij eens in Christus zullen sterven, opstanding geboren wordt.

(*) 'Der Tod ist der Kustrif der Natur, viel Leben zu haben.'

Johann Wolfgang von Goethe

Bastiaan Baan – 14 april 2024

Pasen I

Een van de meest onthullende en confronterende ontdekkingen van de vorige eeuw is die van het onbewuste en de donkere krachten die daarin sluimeren. Het lijkt wel of deze ontdekking bewerkstelligd heeft, dat de krachten van de duisternis meer dan ooit ontketend zijn. Hoe dan ook: wat dit betreft zijn wij niet alleen tijdgenoten, maar ook lotgenoten. We zijn geen mensen uit één stuk. Ieder mens van deze tijd is een vat vol tegenstrijdigheden. Met een deel van ons bewustzijn laten we ons licht schijnen op de innerlijke en uiterlijke wereld; een ander deel blijft verborgen in het onbewuste en leidt een eigen leven in het duister. In toenemende mate worden we geconfronteerd met deze ongemakkelijke waarheid: in ieder mens sluimeren krachten, die vernietigend kunnen werken. Daarvoor hoeft iemand geen misdadiger te zijn. De heilige weet beter dan ieder ander mens, dat ook hij tot alles in staat is - en wij doen er verstandig aan, omdat we nog lang geen heiligen zijn, om op onze hoede te zijn voor wat we niet weten en niet willen weten over onszelf.

Maar in de diepten van de ziel verbergt zich niet alleen een demon, die de kans afwacht om zijn vernietigende werk te doen. Onder deze afgrond verborgen leeft in ieder mens - zelfs in de misdadiger - een diep verlangen naar verlossing. In

het graf van de ziel is iets begraven, wat er op wacht om door ons opgewekt te worden. En pas als het graf van de ziel tot altaar van de ziel wordt, als we met hart en ziel Christus zoeken, zal Hij zich laten vinden en uit de diepten opstaan.

Bastiaan Baan – 31 maart 2024

Sinds zijn dood en opstanding

Wanneer wij het verhaal van het laatste avondmaal horen, weten we van tevoren al hoe het zal aflopen en wat er op zal volgen: de lijdensweg, zijn dood en opstanding. Zo was het natuurlijk niet voor zijn leerlingen toen Hij het maal met hen hield. Hij sprak voor hen in raadselen. Hij liet hen in het ongewisse over de toekomst. Iedere gebeurtenis die er op volgde was een nieuw raadsel: Gethsemane, de slaap die hen overmande, de gevangennamen, de vlucht. Geen van hen was in staat om hem tot het einde toe bij te staan. Natuurlijk niet: ook geen van ons zou in zulke omstandigheden staande kunnen blijven. Hoe kon een mens in die tijd ooit voorzien dat het laatste avondmaal niet alleen gevolgd zou worden door het eerste ochtendmaal van de opgestane en dat Hij zichzelf voortaan dag in, dag uit zou geven in brood en wijn, aan ieder mens die honger en dorst heeft naar zijn tegenwoordigheid?

Aan het einde van zijn leven op aarde duidt Christus met een ongebruikelijk woord aan, dat dit einde het begin is van een geheel nieuw leven. Van alle leerlingen was alleen Johannes als getuige aanwezig toen dit laatste woord aan het kruis klonk: Het is volbracht. Hij is de enige evangelist die dit

kruiswoord heeft opgeschreven. Wat is er ongewoon aan deze woorden?

Christus gebruikt hier een uitdrukking die zijn oorsprong heeft in de oude mysteriën: Tetélestai. Dat betekent zoveel als: het doel is bereikt. ('Teleté' is het oude woord voor inwijding. De plaats waar de inwijding werd voltrokken, heette in Eleusis 'telesterion.')

De uitdrukking 'tetélestai' is geen slotakkoord, maar de aanduiding van een geheel nieuw leven.

Voortaan stond de ingewijde aan de andere zijde van de drempel en was thuis bij de Goden. Van gene zijde kon hij het leven op aarde ordenen volgens het hermetische principe: Zo boven, zo onder. De heilige ordening van de hemel moest weerspiegeld worden in het leven op aarde.

Waar was Christus, nadat Hij zijn laatste woorden gesproken had? Ook Hij ging over de drempel - niet om naar de Goden, maar om naar demonen en gestorvenen te gaan. Hij was in de drie dagen na zijn dood niet in de hemel, niet op aarde, maar 'in het hart van de aarde.' (*) Daar bracht Hij licht in het uitzichtloze bestaan van de dood en de onderwereld. Daar werd de kiem van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geplant.

Sinds zijn dood en opstanding kan iedere doodservaring de kiem worden van nieuw leven. Want wie in Christus sterft, wandelt met Christus door de dood in het dood-loze leven.

(*) Mattheüs 12: 40

Bastiaan Baan – 28 maart 2024

Johannes 8 - de overspelige vrouw

Eeuwenlang heeft de traditionele kerk gepoogd, het verhaal van de overspelige vrouw in het Johannes-evangelie uit de Bijbel te verbannen. In sommige Bijbels ontbreekt het tot op de dag van vandaag. Waarom?

Zonder een spoor van oordeel vergeeft Christus wat een mens heeft misdaan. Hij veroordeelt niet. Is dat niet een vrijbrief voor echtbreuk?

Degenen die dit hoofdstuk uit de Bijbel wilden verbannen zou je kunnen vergelijken met de schriftgeleerden en Farizeeën, die zich geen schuld zonder boete konden voorstellen.

Nog steeds is deze diepgewortelde neiging in ieder van ons aanwezig. We bestraffen de fouten van anderen weliswaar niet meer met stenen, maar wel met vernietigende oordelen, die in onze media een eigen leven leiden en de daders tot slachtoffers maken. We denken en spreken kwaad over mensen, die in onze ogen fout zijn. We bespotten de mensen, die in onze ogen dom zijn. Maar tot op de dag van vandaag geldt het gezegde: Wie van u zonder zonde is, werpe als eerste een steen....

Echtbreuk: daar maakt ieder mens zich schuldig aan. Iemand heeft daar een naam aan gegeven. 'Kosmische echtbreuk' - zo noemt de filosoof Saint Martin onze collectieve afzondering van de goddelijke wereld. We zijn los van God - en als gevolg daarvan los van alles en iedereen om ons heen. Niet God heeft ons in de steek gelaten, maar wij, ieder van ons, wij hebben ons van Hem afgewend. Door onze kosmische echtbreuk hebben wij de geest verloren.

Pas door het besef van verlies van de geest groeit ons verlangen naar wekking van de geest.

En pas door Hem, die als een lam de zonden der wereld draagt, wordt de kloof overbrugd, die ons van God scheidt.

Bastiaan Baan – 17 maart 2024

In deze dagen van het jaar

Zoals er in de geschiedenis tijdperken van bloei zijn die je met het voorjaar kunt vergelijken, zo kennen we ook herfsttijden van de mensheid, waarin alles wat gebloeid heeft afsterft. De schrijver Adriaan Roland Holst vertolkt in zijn gedicht 'De ploeger' dit levensgevoel van een naderend einde met de woorden:

'... dat ik geboren ben in 't najaar van een wereld en daarin sterven moet.'

De dood zit ons allemaal op de hielen - meer nog: hij is onze onafscheidelijke metgezel geworden. Je zou kunnen wanhopen om een wereld waarin zoveel ten dode is opgeschreven, verworpen en vervallen. Maar je moet er ook niet aan denken dat alles bij het oude zou moeten blijven. Stel je voor, dat niets en niemand meer zou sterven: dat is misschien wel het ergste wat ons zou kunnen overkomen. Wat ten dode is opgeschreven moet sterven, om plaats te maken voor nieuw leven.

In deze dagen van het jaar is het altaar zwart geworden. Deze kleur - of liever gezegd: deze afwezigheid van alle kleur - is méér dan de bode van onherroepelijke dood. Wie het durft om de dood onder ogen te zien, wie het waagt om door het oog van de naald te gaan, leert een vorm van leven kennen die uit de dood geboren is. Dan kijk je verder dan het najaar

van een wereld, waarin alles vroeg of laat moet sterven. Dan kun je samen met de dichter zeggen:

'Ik zal de halmen niet meer zien
Noch binden ooit de volle schoven,
Maar doe mij in de oogst geloven
Waarvoor ik dien.'

Bastiaan Baan – 3 maart 2024

Verzoeking

De meest raadselachtige bede van het Onze Vader is ongetwijfeld de zin: 'Leid ons niet in verzoeking.'

Worden we niet dag in dag uit, een leven lang, in verzoeking gebracht? Nog maar nauwelijks vinden we een ogenblik van vrede, of onze rust wordt verstoord door de vorst van deze wereld, die ons laat struikelen en vallen. Zo bestaat ons hele leven uit vallen en weer opstaan, tot het moment gekomen is waar we voorgoed vallen, om niet meer op te staan.

Toen Christus in de woestijn werd verzocht leek het alsof Hij uiteindelijk overwon, voor eens en voorgoed. Helaas: het was niet voorgoed. In het Lukasevangelie eindigt de verzoeking in de woestijn met de woorden: 'Toen de duivel hem door alle verzoeken geleid had, week hij van hem, totdat zijn tijd gekomen was.' (Lukas 4:13) Zelfs in het leven van Christus is de tegenstander tot het bittere einde aanwezig, tot in de dood en de onderwereld. En daarna?

Na zijn opstanding is Hij bij ons, alle dagen - ook in de verzoeking. Stel je voor, dat wij voor de taak zouden staan om op eigen kracht in de beproevingen van het leven staande te blijven: wij zouden hopeloos verloren zijn. Tegen de demonen van de hoogmoed en de vertwijfeling is geen mens bestand. Maar Christus gaat met ons mee in hoop en in wanhoop, in hoogmoed, moed en vertwijfeling. En als we hem uit de

grond van ons hart vragen: Leid ons niet in verzoeking, kan Hij ons helpen, in alle beproevingen staande te blijven - wij met zijn hulp, Hij met onze hulp.

Bastiaan Baan – 18 februari 2024

Komende gebeurtenissen werpen hun schaduwen vooruit....

Meer dan waar en wanneer dan ook is dit gezegde van toepassing op de gebeurtenissen van het lijden en sterven van Christus. Maanden voordat het uur is gekomen voorziet Hij wat er zal gebeuren. Bij de derde en laatste aankondiging van het lijden is Golgotha letterlijk en figuurlijk nabij: vlak voor de intocht in Jeruzalem op Palmzondag. Alles is al in de geest aanwezig, tot de kleinste details:

‘De Mensenzoon zal overgeleverd worden in de handen van de heidenvolkeren. Hij zal bespot, mishandeld en bespuwd worden. Zij zullen hem geselen en doden en op de derde dag zal Hij opstaan.’ (Lukas 18: 32 - 33) Niet alleen de donkere schaduwen van komende gebeurtenissen, maar ook het overweldigende licht dat deze schaduwen werpt, is aanwezig: *‘Op de derde dag zal Hij opstaan.’*

Alleen: de leerlingen zijn afwezig. Ze zijn blind en doof voor wat komen gaat. Ook dat maakt deel uit van de lijdensweg van Christus: geen mens begrijpt wat hem te wachten staat; geen mens zal hem in het eenzaamste uur van zijn verzoeking bijstaan.

En nu - is na zijn opstanding alles eindelijk voorbij?

Ik denk het niet.

Want nog steeds werpen komende gebeurtenissen hun schaduwen vooruit. Christus ziet wat er met de geringste van

zijn broeders en zusters gebeurt. Hij ziet onze afdwalingen, onze verloocheningen, onze zwakheden. Onze verzoeking is zijn verzoeking. Ons lijden is zijn lijden.

En wij - hoe kunnen wij hem helpen het lijden te dragen?

Als er toen geen mens was die hem in het uur van zijn verzoeking bijstond, dan misschien nu wel?

Als er toen geen mens was die begreep wat Hij moest doormaken, dan misschien nu?

Alles wat wij met de geringste van onze zusters en broeders samen hebben gedacht, gevoeld en gedaan, helpt hem om het ondraaglijke leed van de wereld te dragen en ordenen.

Bastiaan Baan 11 februari 2024

...werpe de eerste steen...

‘Bij het horen van deze woorden gingen zij heen, door hun geweten geleid (), de een na de ander, de oudsten het eerst.’*

Johannes 8: 9

Met een groot inlevingsvermogen beschrijft de evangelist Johannes niet alleen wat zich afspeelt bij het oordeel over de overspelige vrouw, maar vooral: wat zich afspeelt in het innerlijk van de omstanders. Want het appèl van Jezus: ‘Wie van u zonder zonde is, werpe als eerste een steen op haar...’ roept in ieder van hen een pijnlijk proces van zelfkennis op. De eersten die beseffen dat ze geen recht van spreken hebben, dat zijn de oudsten. Natuurlijk: in de ouderdom wordt je je in toenemende mate bewust van je tekortkomingen, van alles wat je in het leven hebt nagelaten te doen. Hoe ouder, des te zwaarder de last van het

verzuimde. In een van de oorspronkelijke handschriften van het Johannes-evangelie staat hier de toevoeging: '...door hun geweten geleid.' (*) Dit is de eerste en enige keer in de vier evangeliën dat het woord 'geweten' klinkt.

Het appèl van Jezus: 'Wie van u zonder zonde is...' is een appèl aan het geweten - niet alleen dat van de omstanders in dit stille drama, maar aan het geweten van ieder van ons. Telkens opnieuw, als we geneigd zijn om over anderen te oordelen, klinkt zijn appèl opnieuw. Dat is de Christus-stem van het geweten. Wie zich door deze stem laat leiden, wandelt met Christus. Wij hoeven niet over anderen te oordelen. We hebben het recht er niet toe. De enige die dit recht heeft is Christus, Hij, die zonder zonde is. Hij kent ons menselijk tekort, beter dan wij onszelf menen te kennen. Hij vraagt geen volmaakte, schuldeloze mensen, want die bestaan niet.

Hij zoekt mensen die de stem van hun geweten willen volgen, wat ze ook gedaan of misdaan hebben. En telkens opnieuw, als Hij onze daden en wandaden in de aarde heeft geschreven, richt Hij zich op, ziet ons aan en zegt: 'Ook ik veroordeel u niet. Ga heen, zondig van nu af aan niet meer.' Dan kunnen we met vallen en opstaan onze weg vervolgen, alsof we opnieuw een onbeschreven blad zijn.

Bastiaan Baan 4 februari 2024

Christus IN u

Christus kan langs vele wegen gezocht en gevonden worden. Voor zijn eerste volgelingen was dat nog betrekkelijk

eenvoudig: ze hebben hem gezien, ze hebben zijn stem gehoord, Hij raakte hen aan. Zo wordt het zelfs letterlijk uitgedrukt door zijn leerling Johannes: 'Wij hebben het gehoord, wij hebben het met onze ogen gezien, wij hebben het geschouwd en met onze handen getast: het woord dat in zich draagt het leven...' (de eerste brief van Johannes 1:1) Maar wonderlijk genoeg was het meest overtuigend, dat ze hem geproefd hebben. Voor ons, ongelovige Thomassen, klinkt dat het meest onwaarschijnlijk: dat Hij water in wijn veranderde en dat zijn leerlingen, pas toen ze gedronken hadden, in hem begonnen te geloven (Johannes 2: 11). Ons logische verstand, dat ons voorschrijft wat we wel en niet moeten geloven, komt òfwel in opstand, òf het capituleert voor dit onbegrijpelijke raadsel. Echter: we hoeven het niet blindelings te geloven; we kunnen in onze wereld van twijfel en ongeloof ook de proef op de som nemen.

Stel je voor, dat Christus zich aan het altaar opnieuw belichaamt in brood en wijn; dat Hij ons aanraakt in tastbare vrede - wat proef je dan? Stel je voor dat de belofte, die zeven keer aan het altaar geklonken heeft, letterlijk en lijfelijk wordt verwerkelijkt, wanneer je gegeten en gedronken hebt: 'Christus IN u.'

Zijn lichtwezen wil IN ons tot verschijning komen. En wie hem heeft herkend in brood en wijn en vrede, begint in hem te geloven.

Bastiaan Baan 21 januari 2024

Tot een zuil worden

'Ga in door de enge poort, want wijd is de poort en breed de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die daar door

ingaan. Maar eng is de poort en smal de weg, die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die hem vinden.' (Mattheüs 7: 13 - 14)

De brede weg die naar het verderf leidt heeft tegenwoordig vele namen. Al die namen hebben met elkaar gemeen, dat iemand zich breed maakt ten koste van anderen. De bekende middelen daartoe zijn: machtsmisbruik, intimidatie, geld en geweld, leugen en laster. De lijst kan moeiteloos voortgezet worden - zoveel manieren zijn er om macht uit te oefenen en anderen te kleineren. Je zou er moedeloos van worden. En dat is precies wat er op grote schaal gebeurt. Uit verbittering en teleurstelling over onze verharde maatschappij trekken talloze mensen zich terug. Uit zelfbehoud vluchten ze naar hun eigen huis, hun eigen belang, hun eigen gelijk. Vechten of vluchten - dat is gewoonlijk onze manier om in moeilijke omstandigheden te overleven. Wie niet tot de machthebbers behoort, trekt zich verongelijkt terug in zijn cocon en zegt: Het zal mijn tijd wel duren...

Is er tussen de uitersten van machtsuitoefening en verbittering, van vechten en vluchten, nog een derde weg te vinden? Hoe kunnen we staande blijven in een wereld waarin we door extremen heen en weer geslingerd worden? Hoe ziet in zo'n wereld de smalle weg en de enge poort er uit, die Christus ons wilde wijzen?

De engste poort die we kennen is het oog van de naald. Door het oog van de naald kom je alleen met wie je bent, niet met wat je hebt. De naald, dat was het smalste poortje in de stadsmuur van Jeruzalem, waar een lastdier alleen doorheen

kwam als alle bagage was afgeladen. De smalle weg, dat is de kunst om jezelf zo klein te maken dat er ruimte is voor de ander en zo groot, dat er ruimte is voor jezelf, zonder bagage - niet meer en niet minder. Maar hoe doe je dat: jezelf zijn en tegelijkertijd ruimte scheppen voor de ander? Wanneer we onszelf wegcijferen en alleen maar de interesses van de ander dienen, raken we op den duur onszelf kwijt. En zo lang ons ego koning is in zijn eigen rijk, dienen we alleen maar onze eigen interesses. Het vraagt de hoogste vorm van waakzaamheid en tegenwoordigheid van geest om tegelijkertijd jezelf te laten zien zoals je bent en de ander te nemen zoals hij is. Want iedere ontmoeting en ieder situatie vraagt weer iets nieuws van ons. Het vraagt een heen en weer pendelen tussen mijzelf en de ander; tussen mijzelf laten zien zoals ik ben en de ander nemen zoals hij is. Want pas wanneer ik in alle omstandigheden mijzelf blijf en tegelijkertijd in ieder mens mijn zuster en mijn broeder zie, wandel ik op de smalle weg, door de enge poort en vind mijzelf in God en God in de ander.

Dat is de bestemming van ons kleine, kostbare, kwetsbare Ik: om tot een zuil te worden. Niet een zuil ter wille van zichzelf. Een zuil krijgt pas betekenis en zin, als hij samen met andere zuilen het dak van de tempel draagt. Zo heeft Christus het ons beloofd, toen Hij sprak over onze bestemming:

‘Wie overwint, hem zal ik tot een zuil maken in mijn tempel en nimmer zal hij daaruit weg gaan.’ ((Apocalyps 3:12)

Bastiaan Baan 7 januari 2024

Koningen

Echte koningen zijn in onze tijd ver te zoeken. Want wat zich koning noemt of genoemd wordt is op zijn best een zwakke afschaduwing en op zijn slechtst een karikatuur daarvan. Hoe vaak wordt niet de betovering van een sprookjes-kroning en een sprookjes-huwelijk door de ontnuchterende werkelijkheid van menselijke zwakheid verbroken?

We moeten ver in het verleden zoeken om echte koningen te vinden: hoge ingewijden, die met een zeker weten leiding gaven aan een volk, en die dit weten konden omvormen tot wetten, gebeiteld in steen. Hun wijsheid was ontleend aan de sterren volgens de hermetische grondwet: zo boven, zo onder. Het eeuwige schrift van de sterren, het dictaat van de hemelse hiërarchieën, was de bron waaruit zij putten om het leven op aarde te ordenen. Het symbool van deze inspiratiebron was vanouds de gouden kroon: uit een wereld die ver boven aardse gedachten uitstijgt, kwamen hun ingevingen.

Het evangelie maakt aanschouwelijk, dat de koning in zijn handel en wandel de ingevingen van de engelenwereld volgde. Het is de engel-boodschap, die de drie koningen doet besluiten om langs een andere weg terug te keren naar hun land (Mattheüs 2: 12). Hoe ver lijken onze wegen verwijderd van hun koninklijke weg: met vallen en opstaan, langs omwegen en dwaalwegen, moeten we op de tast ons doel in het leven zoeken. In onze luidruchtige wereld zijn de stemmen van engelen overstemd en verstomd - maar toch is in ieder mens een vermogen verborgen, dat ons de weg kan wijzen. In ieder van ons spreekt de stem van het geweten. Zelfs al willen we niet weten wat ons geweten zegt - het laat ons niet met rust totdat wij zijn stem horen. Dat is de

Christus-stem van ons geweten. En wie zich door deze stem laat leiden ontdekt vroeg of laat koninklijke geschenken, die diep in ons verborgen liggen en die er op wachten, aan het licht te komen.

Bastiaan Baan 6 januari 2024